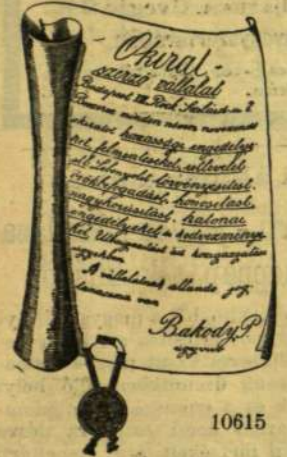

MAGGI - FELE LEVES-IZESÍTŐ és ÉTEL-

MAGGI kitüntetései: 5 nagydíj, 32 aranyérem, 6 díszoklevél, 7 tiszteletdíj. Hatszor versenyen kívül, többi között az 1889. és 1900-iki párisi világiállításokon (Maggi Gyula bírálótag).

Férfiöltönyt
dívatos szabással, gyapjúszövetből készít mérték után finom kivitelben 25 kor.-ért
LICHTMANN SÁNDOR
szabómester. 11090b
Budapest, Rottenbiller-u. 4B.
Vidékre minták bérmentve.

Sachsen-Altenburg.
Technikum Altenburg.
Győvelés és elektrotechnika.
Papírtechnika. Fraxsumm inst.
Alföldi közp.

11148

Vezérszó: Minden darab szappan a SCHICHT névvel, tiszta és ment káros alkatrészeketől.
Jótállás: 25.000 koronát fizet a Schicht György cég Aussigban bárkinek, a ki bebizonyítja, hogy szappana a «Schicht» névvel valamely káros keveréket tartalmaz.

Schicht-szappan!

(„Szarvas“ vagy „Kulcs“-szappan.)

Megtakarít pénzt, időt és fáradságot.
A ruhát kíméli és megóvjja.

Mindennemű ruha és mosási módszer részére a legjobb és legolcsóbb. Hőfehér ruhát ad. A színeket emeli, fénylővé és világossá teszi.

A vásárlásnál különösen figyeljünk arra, hogy minden darab szappan „Schicht” névvel és a «Szarvas» v. «Kulcs» védjeggyel legyen ellátva.

KIRNER JÓZSEF utóda Pirk J. puskműves. (Alapítva 1808. évben.)
BUDAPEST IV., Bécsi-u. 2., gyár Róssa-u. 7.
Díszan ellátott rakár legújabb szerkezetű Kettős vadász-fegyverekből, golyófogógyerekek, amerikai Winchester seretes ismétlő-gyerekek, forgópisztolyok, szalonfegyverek és pisztolyok, tollfegyverek és vadász-szerekből, melyek jóságért kezelkedik. 10846

Rozsnyay
vasas china bora.
A Rozsnyay-féle vasas china bora egyike a legelterjedtebb és leghatásosabb gyógyboroknak. Magyar édesborral készítve, a külföldi készítményekkel nemcsak kiállítja a versenyt, hanem azokat felül is mulja. Veszélyeseknek különösen ajánlható. Számos elismerő nyilatkozat. Több kórházban van alkalmazva. 10635

Igen hatékony vér- és szegénység, sápkor, neurasthenia esetei.
ben. Egy üveg ára 2.40 kor. Egy 6 üveget tartalmazó postaküldés 12.12 kor. franco küldve.
Főraktár Budapest: Török József gyógyszerár.
Továbbá a készítőnél: Rozsnyay Máttyás gyógyszerárban Aradon, Szabadág-tér, valamint minden más gyógyszerárban.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.
Alapítva 1847.
Brausweller János
Szegeden. Cs. és kir. kizárólagosan szab. chronometer- és műórás, feltalálója a remontoir ingóórának stb. stb.
ÓRAK, ÉKSZEREK 10-ÉVI JÓTÁLLÁSSAL RÉSZLETFIZETÉSRE
Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltenek.

OLDSMOBILES
olcsó vételára daczára minden kívánságot kielégít.
8 lóerős 2 ülésű kocsik. 11054a
8 lóerős 2 ülésű könnyű kocsik, a világ összes gázolin autómobiljai között a leghíresebb és a legmegbízhatóbb. 2. személyt bármely uton, sőt ut nélkül is könnyen elvisz. 8 lóerős könnyű kocsik, 8 lóerős utazó kocsik, 10 lóerős családi kocsik, 20 lóerős 2 cilinderes családi utazó kocsik, 10 és 16 lóerős. csomagszállító kocsik, 11 személyes omnibusz.
Mielőtt autómobil vásárolna, kérjen tőlünk katalógust.
OLDS MOTOR WORKS
Detroit, Michigan.
Schreher Gusztáv és Társai
vezérképviselek.
Budapest IV., Eskü-ut 6. (15-13.)
Garage: VI., Gyár-u. 31. (21-69.)

Alapítva 1878. Telefon 15-56.
Tornaeszköz,
valód angol tennis játék, függő-ágy, háló, tekejáték, zsák, ponyva és fehér kenderkötél legolcsóbb megbízható beszerzési forrása
Seffer Antal
sporteszközök és kötélgyártó-telepe
Budapest, IV., Károly-utca, bolls. 42.
(Központi városrész épülete.)
Képes árjegyzék kiadatra ingyen és bérmentve. 10699

KNUTH KÁROLY
mérnök és gyáros 10669
Cs. és kir. fensége József főherceg udv. szállítója.
Gyár és iroda:
Budapest, VII. ker., Garay-utca 10.
Központi víz, lég- és gőzfűtések, légszevez- és vízvezeték, csatornázások, szellőztetések, szivattyúk, vízerőművi emelőgépek stb.
Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készíttetnek

VASÁRNAPI UJSÁG

34. SZ. 1905. (52. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, AUGUSZTUS 20.

Szerkesztési iroda: IV. Kaplony-utca 9. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A «Világkrónika»-val negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldíj is esetlendő.

SZENT ISTVÁN.

NEGYVENÖT évvel halála után szentjei közé iktatta az egyház; mint a magyar állam megalapítójának, a míg csak lesz magyar e földön, mindig kegyeletos tiszteletben marad emléke.

Kilencszáznyolcvan esztendővel ezelőtt, 997-ben, apja, a hibásan Gejzának olvasott Geisa, Geycha, vagyis az Árpád-kori palócson nyelvben Gyejcsa, mai kiejtéssel Décese fejedelem után lépett a honalapító Árpád örökébe, melynek igazi hatalma csak Gyejcsával kezdődött, míg előbb Árpád fiai és unokái két más fejedelemmel, a gyulával és harkával osztották meg a magyar-ság fölötti vezérletet. Bármenyire összekeveredett is a hét törzs a kelet-európai és dél-oroszországi pusztaságon való költözködése és a mai hazában való elhelyezkedése alatt, egypár nemzedéknek kellett letűnnie, a míg elmosódtak a törzsi különállás hagyományai. Ebben az élő hagyományban gyökerezett a törzsek fejének, a konstantinápolyi udvar elnevezése szerint a vajdának hatalma. S a X. század közepe táján még nagyon élénk volt e hagyomány. Az egykorú németek egy-egy királynak tartották az augsburgi ütközet vezereit, Lélit, Bulesut és Surt, holott egyik sem volt Árpád-ivadék. A görög udvar, a mikor követséget küldött a magyarokhoz, «a török fejedelmének», nem pedig «Turkia fejedelmének» czimezte leveleit. Az Árpád utáni félszázad alatt csak a törzsek és nemzetségek fejének szövetsége pótolta a nemzeti egységet s ezek gyűlése, «a község» határozott minden olyan dologban, mely együttesen érdekelte a törzseket. Úgy látszik, az augsburgi vereség idézte elő a nemzet gondolkodásmódjában azt a fordulatot, mely az Árpád-ivadékok hatalmának erősödésére vezetett. Mint 60-70 évvel előbb a bessenyők támadásaitól való félelem volt az indító oka, hogy az addig független törzsek szöveteztek egymással s alkalom szerinti vezér helyett állandó vezért választottak a Megyer, vagyis Magyar törzs fejében, Árpádban és ivadékaiban: most a németeknek napról-napra fenyegetőbbé vált előnyomulása, s a félszázaddal előbb megsemmisült, de most újjáalakított keleti határgrogróságban, a későbbi Ausztriában való gyors térfoglalása tette szükségessé a laza szövetségi szervezet helyett az egy fő alatti tömörülést. Nagyon elősegítette a fejlődés ezen folyamatát, hogy a törzsek fejei

nem támaszkodhattak törzsük zárt tömegére; az egyes törzsek ugyanis össze-vissza voltak keveredve, nem egy helyen, hanem nemzetségek szerint szétszórva az ország különböző pontjain telepedtek meg.

Gyejcsa fölismerte a törzsi szervezet ezen halálos gyöngeségét s volt benne elég erő és kíméletlen akarat, hogy siettesse a végleges felbomlást. Ő már valódi fejedelem volt, nem pedig a törzsfők és a község végzéseinek a végrehajtója. Midőn körülbelül 25 éves uralkodás után meghalt, a magyarság köztudata teljesen élő volt készítve a nemzeti egységre; fiára Vajkra, vagy keresztnevével Istvánra már csak a végeken hosszan elnyúlva bár, de egyvégtében tanyázó és saját fejedelmek, nyilván a harka és gyula alatt élő rokonfajta határőrségnek, az itt talált avarmaradványoknak s a kozároktól elszakadt

és Árpádhoz csatlakozó kabaroknak vagy fekete ungroknak, közös elnevezés szerint székelyeknek a magyarsággal való szorosabb egyesítése maradt.

Gyorsan követte egymást a somogyi Koppány, a keleti végeken, talán Gyulafehérvár környékén székelő ifjabb Gyula, aztán a bessenyő Keán s a marosvidéki bolgár Ohtum vagy Ajton leveretése, úgy hogy a veszprémvölgyi apácák görög nyelven kiállított alapító levelében már «Kralész paszész Ungriász», az egész Magyarország királyának nevezette magát István s trónralépte után negyvenegy év múlva olyan erős alapokra fektetett királyi széket hagyott utódaira, hogy a halála után néhány évre kitört fergeteg sem volt képes megrendíteni. Nem a királyságot semmisítette meg a nemzeti visszahatás, csak azt, a mi idegenszerű volt benne,

SZENT ISTVÁN KIRÁLY ARCKÉPE, A KORONÁZÁSI PALÁSTON LEVŐ S GIZELLA KIRÁLYNÉ ÁLTAL HIMZETT EGYKORU KÉP UTÁN.

magyarrá tevén Szent István alkotását, a melyet az ő tudatos működése csak értenek és kereszténynek akart. A faji ösztön életerejére végezte be a nagytehetségű apa és lángeszű fia művét s pótolta azokat a hiányokat, melyeket magyar nemzeti szempontból nélkülözött az új királyság.

Mert egész elfogulatlanul vizsgálva Szent István élettrajzát és jellemét, a hogy tetteiből magunk elé állíthatjuk, bajos volna ráfogni, hogy a kereszténységen és erős állami szervezeten kívül még arra is törekedett volna, hogy magyarrá tegye ezt az országot, melynek ő volt első királya.

Nincsenek adataink, melyekből megítélhetnők, mennyire haladt előre Gyejesa korában a hét törzs vezérnemzetségeinek összeforradása a harcok tömegével; azt azonban tudjuk, hogy még a X. század dereka táján sem felelt el a vezérlő néposztály a turkok nyelvét, kiktől eredetét vette. Konstantinus Porphyrogenitus görög császár, ki megőrizte számunkra ezt a fontos adatot, nem valami szabatosan fejezte ki magát, midőn erről szól; mi pedig, kik Árpádot és vezértársait nehezen tudjuk másnak képzelni, mint magyarnak, különböző erőltetett magyarázatokkal még zavarosabbá tettük Konstantinus értesítését s erőszakosan behunytuk a szemünket olyan jelenségek előtt, melyekből tárgyilagos ítélettel csak arra a végkövetkeztésre juthatunk, hogy a tulajdonképeni magyar elem fölött egy törökfajta vezérlő elem helyezkedett el, mely csak akkor hagyott fel a török nyelv használatával, midőn a mai hazában való letelepedés kiszakította a törökség környezetéből. A bizáncziak mint turkokat ismerték meg őseinket; Árpád és a többi vezér családjára a kevés perzsán kívül török eredetű személynéveket (Álmos, Béla, Gyejesa, Tas, Tarkacsu, Jutas stb.) s nem magyarokat használt; az oghuz-törökök és a magyarok legrégebbi jelvénye, a turul azonos, valamint egyforma a nemzeti szervezetenek hat nemből és 4—4, összesen 24 ágból álló beosztása; a történeti előzmények is olyanok, hogy megállapítható a török hegemonia eredete. A magyarság unogur vagy onogur néven az V. század közepe felé tűnik fel a történelem színterén, midőn az Alsó-Volga és Azovi tengerig nyomult előre. De már száz év mulva megalakult az altái turkok nagy birodalma, mely Khina határától egész a Donig terjedt s mint az egykorú bizánczi forrásokból tudjuk, 580 felé az Alsó-Volga és Azovi tenger körül tanyázó onogurokat is meghódította. Ugyanaz történt ekkor a magyarokkal, mint hét századdal később a törökséggel, mely mongol vezérlés alá került s a mongolok egyik törzse, a «tatárok» neve alatt szerepel a történelemben. A bizáncziak is onogurok, unogurok helyett turkokról beszélnek ezentúl s a magyarság régi neve csak a szlávoknál marad fenn, a míg a IX—X. században a nyugati népeknél is ismeretes lesz. S a hogy eltörökösödött a volgai mongol-tatár vezéri nemzetségeknek már a harmadik-negyedik nemzedéke, úgy magyarosodtak el a X. század folyamán a magyar környezetben a Pannóniába vándorolt turkok is.

De ha megtörtént is a nyelvi beolvadás: alig hihető, hogy még azután is több nemzedéken át ne maradt volna fenn a köztudatban a különböző eredet emléke, úgy hogy Szent István korában még semmi esetre sem mosódhatott el. A magyar faji jellemvonásoknak az az ösztönös megnyilvánulása, melynek eszményét a középkor magyarja Szent Lászlóban találta fel, nem volt meg Szent Istvánban; ő még csak a «magyarok királya» volt, ellenben Szent László «magyar király».

Különböztetés teljes félreismerése volna a kor-

nak, ha a X—XI. század szülőföldjében olyan felfogást keresnénk a nemzetiségéről, minőt a mai ember vall magának. A közös származásnak, közös szokásoknak, közös életsorsnak, a bajtársi viszonyoknak együttes érzelméből fakadt olyasmi, a mi bizonyos fokig megfelelt a mai értelemben vett nemzeti öntudatnak. Ámde afféle gondolat, hogy «nyelvében él a nemzet», ismeretlen volt Szent István korában.

Ákár ő maga, akár, a mi valószínűbb, az ő nevében Szent Gellért írta a Szent Imréhez intézett atyai intelmeket, az ezen időbeli felfogásnak az a híres és sokszor idézett mondás felel meg: «Az egynyelvű ország gyöngye és törekény.»

Minden népnek megvan a maga nyelve; olaszoknak, meg a többi román népnek a latin, németeknek a német, tótoknak, cseheknek, morvákknak, szlavonoknak, horvátoknak, bolgároknak a szláv, görögöknek a görög, magyaroknak a magyar. Ilyenforma gondolatmenet az, a mi rávezet a fentebbi kifejezés tulajdonképeni értelmére. Mert a szó, ha formája nem változik is, nem ugyanolyan jelentésű ma, mint a milyen volt tegnap. Szent István korában teljesen közönyös volt az, hogy egy nyelvű vagy több nyelvű legyen egy ország; a kérdést teljesen gyakorlati szempontból fogták fel s a latin nyelv használata megfelelt az azon időbeli egyházi, irodalmi és politikai élet követelményeinek. A tulajdonképeni kérdés az volt: egyféle vagy pedig többféle népből álló lakosság által lesz-e erősebb valamely ország?

Magyarország népessége a XI. század elején nem sokkal lehetett több félmilliónál. Európa akkori népessége mellett is nagyon csekély szám. A német császárnak legalább is nyolcszor annyi alattvalója volt; Itáliában, bár kisebb Magyarországnál, 14—15-szörte több ember lakott; a görög császárak pedig legkevésbé 30-szorta nagyobb nép fölött uralkodtak.

Igaz ugyan, hogy az a kevés magyar még nem olyan régen ellenállhatatlanul végig száguldozott egész Európát. De a honfoglalók ivadékaiból csak a harcizóló vagy békes időkben pásztorkodó, vadászattal és halászáttal foglalkozó nép telt ki s egy olyan vereség után, minő az augsburgi, a hol elveszett a fegyverfoghatók nagy része, a nemzet fennmaradása sem lehetett biztos. Voltak aztán a magyarságon kívül még szlávok, külföldről behurcolt rabszolgák, kik megmunkálták a földet s elvégezték a különböző szolgai teendőket. De egy keresztény és erős országnak, a milyenné Szent István akarta tenni Magyarországot, még másféle népelemekre is szüksége van, úgy mint papokra, városi polgárságra, kézművesekre, kereskedőkre, minők az olaszok, valamint a nyugati népek fegyverforgatásában és őr szokásaiban jártas lovagokra, minők a németek. Csak úgy lehet tehát nagy és erős országa a magyarok királynak, mely képes lesz magát a két hatalmas császárság, a görög és német közt fenntartani, ha minél több olasz és német vendéget fogad be, kik nemcsak a nyugati népek fejlettebb életviszonyait honosítják meg nálunk, hanem a kereszténységnek is terjesztői és erős támaszai lesznek.

Egy a magyarság egész világát felforgató nagy átalakulásnak volt a korszaka Szent István uralkodási ideje, melynek ő volt a vezetője és irányítója, ha nem is a megindítója. Ez az átalakulás, melyre a helyzet utalta a magyarságot, nemcsak a lelkeket hozta forrongásba a kereszténység új eszményeivel, addig ismeretlen gondolatokrével, de a régi politikai és társadalmi szervezet felbontásával, valamint a félnomád életmódból egy fejlettebb gazdasági életre való átmenettel a léviszonyokat is oly

annyira megváltoztatta, hogy csak egy ereje frissességében levő, fiatal nép volt képes a töle maradt idegen elemek környezetében s azoktól át meg áthálózva egy új életnek a létföltételeit megteremtetni.

Kilencz század történelme a bizonyítás rá, hogy az, kinek lángesze fölismerte az új életrend megteremtésének szükségszerűségét, bölcsen járt el a nagy átalakulás vezetésében és irányításában. Új élet fakadt a régi romjaiból, mely több mint nyolcz századon át a Szent István által megvetett alapon nyugodott.

Ma ismét olyan válságos átalakulás közegette vagyunk, mint kilencz száz évvel előbb. De van-e Szent Istvánunk? ng.

ÚJ SZÁNTÁS.

Ereszd mélyebbre a csoroszlját,
Szívig hasítson le a földbe!
Érezze a fekete mélység,
Hogy bővebb termést vártunk tőle.

Tavaly a szomjazó homokból
Csak büszke délibáb virágozott,
Nagyálmodó nép, haj be megcsalt
Keleti lomha, gyáva álmod!

Szívig hasíts a földbe, szántó,
S nemesebb mag kell majd e földbe:
Verejték, kínos, elszánt véres, —
Úgy fakad majd termés belőle!

Érzem, vágyak tüzes magvától
Fogamzik már a föld alattunk
S meg-megreszket vajdó lázban...
Hej, lesz majd, lesz majd mit aratunk!

Hallom, álmok foszló kódén túl
Hív, új szántásra hív a század,
S ott túl egy roppant aratásra
Verik, fenik már a kaszákát!

Bodor Aladár.

KAGYLÓZUGÁS.

Bágo keservvel egy csodás dallam
Áttör a kagyló durva falán.
Valaki irt a távol tenger mellől,
A tenger lelke sír benne talán?
Mintha egy vágyunk volna visszhangja,
Mit a tenger zsong, messze amott,
Míg az alkony hűs szellője halkán
Illetü csókkal a szűzi habot...

Ó, igaz ez...? A tenger szerelme
Zsongana át a kagylófalán,
S elviszi vágját, messze Adriára
A nap, a levegő, a fuvalom...?
Ó, ha való, beleszögtem im én is,
Égő szerelmes ídvőzöletem,
Hadd hallja meg ott egy szőke leánya,
Hogy mennyire, mennyire szeretem!

Balla Ignác.

MÁNYOKY ÁDÁM EGY EDDIG ISMERETLEN ARCZKÉPE.

II. Rákóczi Ferencz nagynevű udvari festőjének képei közül eddig aránylag kevés került biztos meghatározás alá. Abból az időből, midőn II. Rákóczi Ferencz szolgálatában állott, a nagy fejedelem arczképén kívül, mely a szász fejedelem tulajdonában van, egy sem ismeretes, bár lehetetlen, hogy a művész Rákóczi híres generálisának, különösen pedig a szépséges Csáky Krisztina grófnének, Bercsényi feleségének, arczképét el ne készítette volna. Ezek a képek azonban egyelőre ismeretlenek.

A hollandi és németországi misszió, melylyel a művészt a fejedelem megbízta, sem lehetett pusztán politikai, — mert hisz Berlinben is van nyom a Mányoky Ádám művészi munkásságának. Csak a későbbi időben, mikor Rákóczi emigrációja után a művész Erős Ágost lengyel király és szász választó-

fejedelem szolgálatába lépett, látszik az intenzívebb művészi munkálkodás. Ebből a korból több képe maradt reánk, melyek részint Krakóban, nagyrészt azonban a szász kastélyokban láthatók.

Csak hogy az eddig ismert Mányoky-féle arczképek mind életnagyságú, túlnyomó részben mellképeket ábrázolnak, míg az a festmény, melyet ma mutatok be olvasóinknak, az első miniatűr-kép, mely Mányoky művei után folytatott kutatásaim közben szemem elé került. Hozzá teszem nagy örömmel, hogy ez a kép magyar kézben van.

A miniatűr-kép részlemezre készített olajfestés ovál alakban, melynek magassága 8,5, szélessége hét centiméter, s a kis méretek dacára elég szélesen van festve. A kép hátlapján a következő felirat olvasható:

MICHAEL BERTOLD DE
GILENO.
NATUS ANNO CHRISTI.
1615. AETATIS 87.
ADAMUS MÁNYOKI PINXIT
1702.

A kép tehát közvetlen II. Rákóczi Ferencz emigrációja után készült, a mikor Mányoky Erős Ágost szolgálatába lépett, ki a művészt udvari festővé vált kinevezésekor Krakóba rendelte. A valószínűség tehát a mellett szól, hogy a kép Krakóban készült. Hogy azonban ez a Gileno ki volt, azt e sorok írásakor megállapítanom még nem sikerült, — de reményem, hogy Mányokyról írandó monographiámban már bővebb felvilágosítást adhatok róla.

Nem lehetetlen, hogy Gileno Erős Ágost tudósainak egyike. A gyönyörűen kidolgozott, jellemzetes beszédes arc, melyet az agg korral járó gyér hajzat vesz körül, szép megvilágításában, Mányoky Ádám legjobb festményei közül való. Az akkori divatnak megfelelően bő lilaszínű bársony kabátot visel, mely barna prémvel van szegélyezve, s a bársonyszövet kidolgozása ép oly művészi, mint maga az arczkép. A megfigyelő, kutató szemek, a magas homlok a szellemi munkásra utalnak. De a mi a festménynek legnagyobb előnye, az, hogy teljesen jó karban, ép állapotban maradt fenn napjainkig.

A festmény szerencsés birtokosa, Glück Frigyes úr a budapesti Pannónia-szálloda tulajdonosa, a ki egy külföldi aukción fedezte fel, s szerencsés kézzel szerzte meg ezen épen reánk névze nagy fontosságú, magyar értékű műkincsét. Glück Frigyes úr tudvalevőleg amúgy is egy nagyon érdekes és értékes gyűjtemény tulajdonosa, ki finom ízléssel válogatja össze szép példányokat tartalmazó gyűjteményét. Ehhez az újabb szerzeményhez őszinte szívvel gratulálók a szerencsés vevőnek.

Dr. Nyári Sándor.

A FUVAR.

Elbeszélés.

Írta Zöldi Márton.

A komoly családi jelenet minden szinpadiaság nélkül zajlott le Orosz Bálint és fia között. A keskeny sasorrú, apró, szürke szemű öreg úr dohányt szitált az ebédlőben, s fel sem tekintett előtte álló fiára, kinek orrczimpiá reszketek az izgalomtól. A öreg úr igyekezett s tudott is nyugodtan beszélni.

— Azt mondd, Elek, hogy én nem ösmerem Tabajné. Tévedsz. Nagyon jól ösmerem. Mind a két urat ösmerem. Azt is, a ki meghalt, azt is, a ki katonaszabadtás miatt elitéltek. Ebbe a dologba az asszony is bele volt keverve. Nem a rágalom keverte bele. A Józsi bátyámtól, a kuriai bírótól hallottam.

A fiatal ember egy lépést tett előre. Arca lángolt a felindulástól.

— Nem hiszem, — kiáltotta, — akárcsi mondja is!

— Jól teszed, fiam, ne hidd. — Aztán félretolta a kis szitát, s merőn rátekinített a fiára. Majd folytatta:

— Te nem hiszed, en meg tudom. Azt az asszonyt én menyemnek nem fogadom el.

Eredetije Glück Frigyes birtokában.

FÉRFI ARCZKÉP MÁNYOKY ÁDÁMTÓL.

— S én mégis feleségül veszem.

— Teheted. Nagykorú vagy. Nem foglak megátkozni, még kitagadni sem. Az nagyon ócska komédia. Semmit se teszek. Csak annyit, hogy meghagyom a cselédeknek, hogy azt az asszonyt ide be ne ereszzék. Ehez csak van jussom, ha semmi egyéb nem vagyok is, mint az apád.

— Ez az utolsó szava édes apámnak? — kérdezte a sovány, fekete szemű ifjú, kinek minden idege reszketni látszott.

— Az utolsó, — válaszolta az öreg, — aludni is megyek. Egyéb mondanivalóm nem lenne, ha reggel beszélnék is. Jóéjzákát!

— Jóéjzákát. En még az éjjel elutazom.

— Isten hírével! Szervusz.

Orosz Bálint a dohányos szitával a kezében távozott. Elek egyedül maradt az ebédlőben. Keskeny ajka szinte eltorzult, a hogy daczosan összeszorította. Különös tekintetet vetett a távozó apja után. Ebben a tekintetben harag és félelem volt. Ajjától, attól a nyugodt, szűkszavú, büszke embertől mindig félt. Irigylet tőle azt a hideg erélyt, azt a világosan látó józanságot. Érezte, hogy ezek avatják az embert férfivá. Tudta, hogy a nyugalom a sikernek a feltétele. Kis és nagy dolgokban egyaránt. A fiatal Orosz most nagy dolog előtt állott. Feleségül akart venni egy híres szépséget, ki azonban nemcsak szépsége után lett híres. Már egy éve imádtá az asszonyt. Végzetes gyavaságnak, férfiatlanságnak találta volna, ha azok miatt a hírek miatt meghátrál.

— Nem, azért sem!

A lábával nagyot toppantott. Aztán magára kapta prémvel bélelt téli kabátját, s kiment a tornácra. Vagy tíz perczig hangzottak léptei a kőkoczkákon, a mint fel, s alá járt. Megnézte az óráját. Tíz óra multt öt perczel. Kiszámította, hogy háromnegyed óra alatt gyalog is odaér a vasuti állomáshoz. Künn erősen havazott. Mindegy... Nem akart befogatni. Meg akarta mutatni, hogy benne is van erély. Nem szól senkinek, egyszerűen elmegy. Az ő helyében az a makacs öreg, az apja is úgy tenne. Felhajtotta a prémes gallért s kiment a pusztai kastély udvarából. Csillagó hómező terült el előtte. A rengeteg fehérség világított. Az utat jól ösmerete.

Mélyen elmerülve gondolataiba ment végig az országúthoz vezető fásor között. A távoli jegenyefák irányában haladt. Tudta, hogy arra rövidebb az út. Több mint egy negyed óráig ment, mikor a hóvihar hevesebb lett. Egy-egy

rohama elől hátra kellett fordulnia, hogy a szemét megvédje.

Orosz Elek jegyző volt a törvényszéknél. Huszonöt éves. Az a nő, kit elvenni szándékozott, két évvel idősebb. Előkelő szőke szépség, lágy, szinte gyermekes mosolylyal finom metszésű ajkain. A tiszta, selymes arczon senki sem vette volna észre, hogy viharokat élt át, hogy kétszer lett özvegy, hogy néhány év előtt az ügyészség büntetendő cselekményével vádolta. Az öreg Orosz tudta, hogy a vádat bizonyítékok hiányában ejtette el a felső bíróság. Azt is tudta, hogy ilyen vádat ok nélkül nem emelnek. Ő maga is vizsgálóbíró volt fiatalabb éveiben.

A szél egyre szilajabban szórta a havat. A fiatal törvényszéki jegyző valami elégtétel-félt érzett abban a gondolatban, hogy ezen az éjszakán két makacs ellenféllel szállott szembe: az apjával s a hóviharral.

Gondolatai is viharosan kergettek egymást. Lázogott apja ellen, ki egy szavával boldoggá tehetné volna. A boldogságban nem csak az apja áldására, hanem pénzére is szüksége lett volna. Erről, érezte, hogy le kell mondania. A közel jövő fejleményei kevés biztatást ígértek. Vajjon egyáltalában hozzá megy-e az az asszony, ha megtudja, hogy apjával, a dúsgazdag földbirtokossal meghasonlott? Ez a gondolat volt a legnagyobb agóniája.

Nagy zavarodást érzett a fejében. Ha arról lett volna szó, hogy valami nagyért életét kockáztassa, egy pillanattal se habozott volna. De itt nem regényes helyzetéről, hanem három-négyezer forint évi jövedelemről volt szó. Tán, tizenöt év is eltelik, míg annyira szert tesz. Várhat-e addig? A kietlen, fagyos fehérségben ez a gondolat összeszorította a szívét.

Fázni kezdett. Minden lépésnél bokán felül süppedt a hóba. Bánta, hogy nem húzott vadászsiszmat. Apjának udvarán három-négy szán is állott, s ő mégis gyalog törtét előre. Olyan időben, mikor az erdei vad is biztos menedékben pihen... Lázadást érzett magában. Főleg apja ellen, ki oly szeretetlen ridegséggel húzódott vissza erkölcsi bátyái közé, s ki most kényelmesen nyújtózkodik lágy dunyha alatt. Bizonyosan jóízűen pipázik. Gyűlölettel tekintett vissza a kastély irányába. Gyűlölettel minden egyes tárgyat átfogott. Még a pipát, a dohányt is, a mit épen akkor szitált az a kemény lelkű öreg ember... Mi köze annak az ő imádotjátához? Még ha bűnös volna... De nem, nem az! Aljas ráfogás... Csak szerencsétlen volt, s a szerencsétlenség arra való, hogy eltiporják, meggázolják...

Ilyen gondolatokkal haladt előre. Fáradságot kezdett érezni. Önkénytelen mozdulattal az óráját nézte. Megjédt. Már másfél órája, hogy a kastély udvarából kilépett... Világos, hogy elévedt... Egy kegyetlen gondolat cikázott át a fején... Mi lenne, ha elpusztulna ezen a fehérsíkon? Felkaczagott. Haha! Az öreg bizonyára szép temetést rendezne neki. Ez az egész. Ezt megtenné. Nem kerül fáradságba, ez nem ütközik erkölcsi elvekbe. Összeszedte erejét, s haladt előre...

Jó negyedóra mulva egy hóval borított eleven sövény mögött kutyauagatát hallott. Felélekedett. Átugrott a kerítésen, nem törődve a nagy tanyai komondor félelmesen csillagó fehér fogaival. Zörgetett a magánosan álló tanyai ház ablakán.

— Hé, van itthon valaki?

— Ki zörget? — hallatszott egy férfihang.

Megnevezte magát.

— Tüstént ajtót nyitunk, urf!

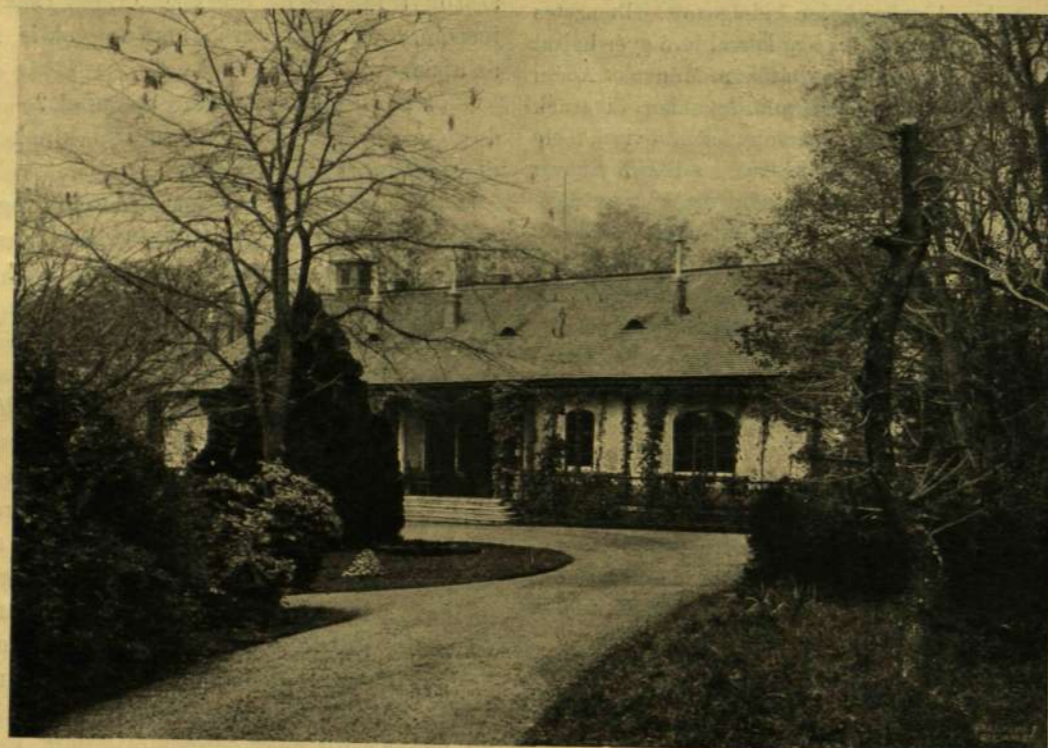

ELHELYEZKEDÉS HULLÓCSILLAG ÉSZLELÉSKOR.

A műszer mellett dr. Konkoly-Thege Miklós igazgató áll, tőle jobbra Massány Ernő, balra ifj. Konkoly-Thege Miklós és Bükj Aurél asszisztensek ülnek.

AZ Ó-GYALLAI ÉSZLELÉSEK SZINHELYE.
A meteoroscop a pavillon tetején van felállítva.

KONKOLY-THEGE MIKLÓS PUSZTA-NAGY-TAGYOSI HÁZA.

Mécses világ gyult ki a szobában, az ajtó megnyílt.

— Tessék beljebb kerülni.

Belépett. Arcza alig látszott a hótól.

— Ejnye, úr! hol jár ebben a zimankóban? — kérdezte az öreg tanyás.

— A vasúthoz igyekeztem.

— Gyalogszerrel?

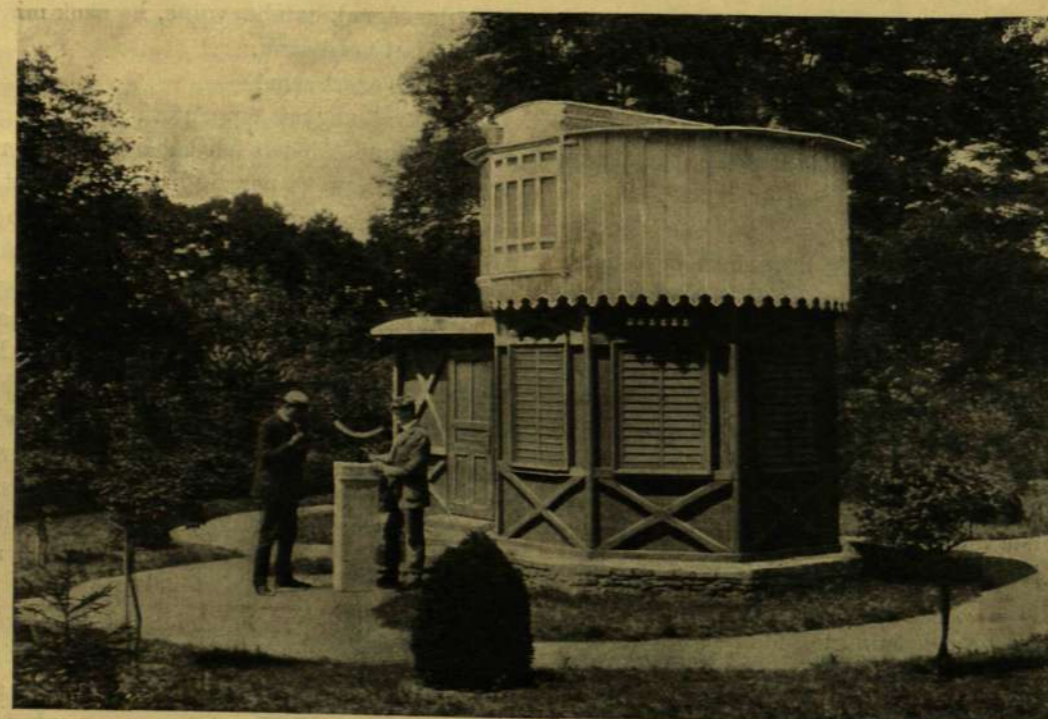
Az öreg paraszt összenézett a feleségével, ki már előbb felugrott a nyoszolyáról. Gyanúnak tetszett előttük, hogy ez a gazdag úr! ilyen éjszakán egyedül sétál, mikor a kutyát is beeresztik a pitvarba, ha bekérdezik.

De a parasztember diplomata, ok nélkül nem hozakodik elő gyanujával. Leültették az előkelő vendéget a kemence padkájára s egy pohár borral kínálták meg, mit az mohón ivott meg.

— Nem lehetne egy szánt keríteni? Jól megfizetném, — kérdezte Elek.

— Lehet. Hogyne lehetne? Még bundát is kap hozzá, — biztatta a tanyás.

— Nagyon megkérném.

CSILLAGDA A NAGYTAGYOSI PARKBAN. (Előtte épen időmegtározást végeznek sextanssal.)

— Egy félóra múlva itt a szán. Anyuk, add ide a bekecsemet meg a botomat.

Egy perc sem telt s az öreg tanyás már távozott is. Embere lett szavának. Félóra múlva jelentette, hogy itt a szán, csak bele kell ülni.

— Jó két ló van elé fogva, azon ne tessék búsulni.

A szán gyorsan repült a fehér sikon, s egy kis negyedóra múlva megállt a vasuti állomás előtt.

Elek leugrott, s odaszólt a kocsisnak.

— Jöjjön csak be, öreg, a váróterembe, ott fizetem ki a fuvart.

A jól fűtött váróteremben kényelmesen kigombolkozott, lerázta a havat a ruhájáról, aztán kivett egy ötöst az erszényéből. Odaadta a kocsisnak.

— Fogja barátom, ez a magáé.

— Köszönöm, — hangzott a kurta válasz.

A hangra Elek zavartan kapta hátra a fejét... Apja állott előtte... az öreg Orosz Bálint.

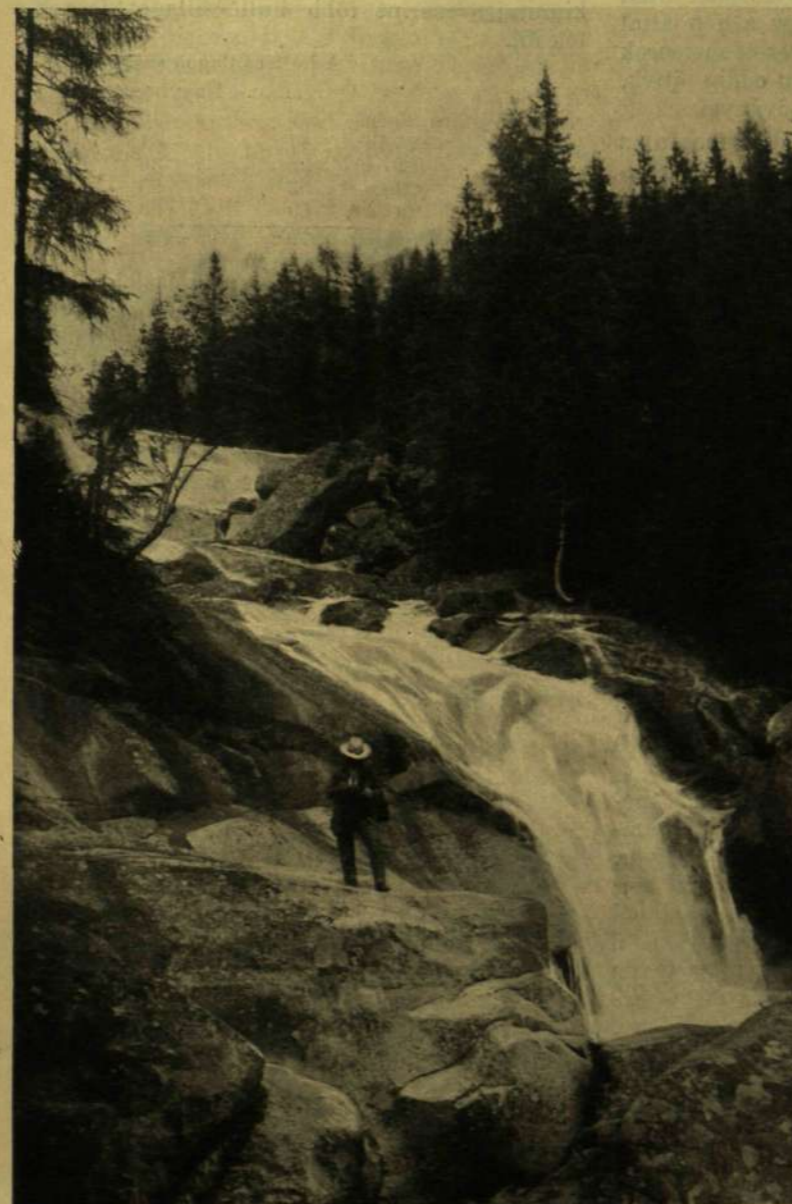
— Édes apám? — kiáltotta csodálkozva.

Az öreg mosolyogva válaszolt:

— No, mit bámulsz? Jó fuvart ígértek, hát befogtam. Nem restellek én semmit, csak a mi a tisztességbe vág.

A TÁTRA-CSÚCS.

A TARPATAKI ALSÓ VIZESÉS.

A POPPER-TÓ.

A MAGAS-TÁTRÁBÓL.

A MAGAS-TÁTRÁBÓL. — A HINCZKO-TÓ.

Elek lehajtotta a fejét. Megadta magát kegyelemre.

- Nem vinne édes apám vissza?
- Hogyne, hiszen megfizetted a fuvart...
- Apa és fiu egymásra borult.

A MAGAS TÁTRÁBÓL.

Az úgynevezett «vad regényes» tájakért való rajongás egészen új keletű valami az emberiség történetében. A régi embernek — még csak másfél század előtt is — eszébe sem jutott, hogy valami fenségesen szépen találja az Alpepek kopár ormait. Az meg épen idegen dolog lett volna apáink előtt, hogy gyönyörűségüket találják a nehezen megközelíthető hegycsúcsok megmászásában, s nem lehetett volna rávenni őket, hogy nyári tartózkodásra a magas hegyek közé menjenek. Ők a szelid halmoknak, árnyas völgyeknek adtak előnyt. Nem a fenyő, hanem a tölgy és a bükk volt a kedves fájuk. Az egész világirodalomban körülbelül csakis Chateaubriand ideje óta kezdik magasztalni a sziklás helyeket.

De hát mindennek megvan a maga divata, s a mai turista alig tudja elképzelni, hogy valaki az Alpepek hótarkata csúcsaiért ne lelkesedjék. Minél kopárabb, minél kiellenesebb, s minél magasabb egy hegy, a legtöbb sportturista szemében annál gyönyörűbb. Ezért előnyt adnak az Alpepeknek a Tátra fölött. De a túlzásnak kezd kialakulni a visszahatása. Sokan vannak immár, a kik előnyt adnak a mi könnyen hozzáférhető Tátráknak, melynek csúcsai alacsonyabbak ugyan az Alpekekénél, de a melynek összképe, kivált a szépsi felsikről nézve határozottan megkapóbb.

A mellett a Tátrának is vannak egyes részletei, melyeknek szépsége valóban festői. Lapunk mai számában képen is bemutatunk néhány ilyen részletet.

AZ AUGUSZTUSI HULLÓCSILLAGOK.

Azok a földünkhez mérten végtelenül apró világtestecskék, melyek a hangtalan, sötét éjszákán a derült égbolton mint fel-felvillanó s ragyogó tüzesikot hátrahagyó tűnemények röpke másodpercig láthatók: a meteorok, vagy hullócsillagok. Már az Iliasz is említést tesz róluk s a régi indus Mahabharata szerint: «Az ég boltzatjáról úgy hullottak az égi fáklyák, mintha füsttel burkolt lángnyelvek volnának... s a csillagok ezrei szálltak le az égről». Mégis igen sokáig a legképtelenebb nézetek voltak felőlük elterjedve. Ezért felelős nemcsak a sokszor alaptalanul sötét tudatlansággal

vádolt középkor, — melynek bizony ép úgy megvoltak a maga ragyogó eszméi, mint akár korunknak — hanem az égi jelenségek iránt újabb korban is tanúsított általános közömbösség is, mely a mesébe illő regéket a maguk babonás mivoltában elfogadta, még pedig a nélkül, hogy csak kísérletet is tett volna a tények igaz okainak kutatására. Csak 1799 november 12-ike óta, midőn Humboldt Bonplandban az Andesekben tett kutatása alkalmával első ízben észlelte az égi csillagok hullás nagyszerűségét, kezdtek a hullócsillag eredetéről és lényegéről tisztultabb fogalmakat szerezni. Ekkoriban Chladni vizsgálódásai után jutottak arra a gondolatra, hogy a nép által helyesen «mennykövek»-nek nevezett meteorok kozmikus eredetűek s nem mint eddig hitték, heves vulkánikus kitérősek maradványai.

A hullócsillagok, melyeket szórványosan az év minden szakában láthatunk, átlag 120 kilométernyi magasságban tűnnek fel s legfeljebb 4—5 másodpercig láthatók. Néha azonban elérik a föld felszínét is és mint meteorokképek találhatók meg, melyek hajdanában mint égből küldött intő jelek, vallási tisztelet tárgyai is voltak. Ilyen valószínűleg a mohamedánok «kábájai». Anyaguk vagy vas és nikel s ez esetben sideritnek, vagy pedig magnézium, mész és agyag összetétele, mikor is asideritnek nevezetnek. Ezeknek kívül még sok más anyag is előfordul bennük. Így 1886 november 27-én Oroszország Novo-Urež nevű helységében egy oly meteorit zuhant alá, melyben még gyémántot is találtak. Mivel hullásuk kivétel nélkül minden derült és tiszta felhőtlen estén észlelhető, úgy látszott, mintha naprendszerünkben az egyes bolygók közötti hatalmas térséget kitölténék s a világűrben mérhetetlen sebességgel haladva jutnának a Föld vonzása körébe, hogy ennek levegőjében a nagy surlódás folytán keletkezett hő miatt elégjenek.

Vannak azonban az évek olyan szakai, melyekben a hullócsillagok sokkal nagyobb számban és sűrűbben fordulnak elő, mint egyébkor. E törvényszerűséget először Schiaparelli sejtette meg s meg is állapította, hogy e gyakrabbi előfordulásuk periodikus. Szerinte ugyanis a meteorok szétfoszott üstökösök maradványai s mint ilyenek megtartják az üstökös előbbi pályáját s ezen a pályán nagy rajokban keringve, egyes szabályos időközökben ismételve találkoznak velük.

A meteorok pályájának látszó iránya igen különböző, de hosszabb ideig tartó megfigyelés után azt tapasztalhatjuk, hogy nem tekintve a szórványos meteorokat, a rajok egyedei az ég egy bizonyos pontjából indulnak ki, melyet kisugárzási pontnak, radiáns-nak neveznek. E radiáns rendszer összeesik valamely csillagképpel, melyből a különböző rajok nevének

eredete származik. A nevezetesebbek a következők:

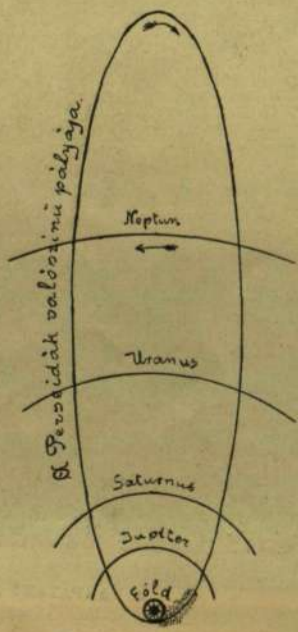
Január 2—3-ikán a Quadrantidák, április 19—30-ikán a Liridák, május 2-ikán az Éta Aquaridák, július 23-ikán a Delta Aquaridák, augusztus 9—11-ikén a Perseidák, október 18—20-ikán az Orionidák, november 13—15-én a Leonidák, 23—27-ikén az Andromedában a Bielidák s végül december 9—12-ike között a Geminidák.

A hulló csillagok megfigyelése általában véve igen egyszerű, az eljárás azonban gyakorlottságot s a csillagképek alapos ismeretét követeli. A megfigyelés ugyanis a következőképpen történik: Mint a mellékelt felvételen látható, az észlelők az égbolt különböző tájai felé fordulva, várakozástelten nézik az eget; abban a pillanatban, midőn egyikük, vagy másikuk megpillant egy meteort, «top»-ot kiált, mire a házikóban levő társ, ki egy ismert járási kronométert figyeli, az órának a «top» elhangzásának pillanatában mutatott állását másodpercznyi pontossággal följegyzi. Erre az, a ki a hulló csillagot észrevette, a középen felállított műszer, az ú. n. meteoroskop segítségével meghatározza a meteor fel és eltűnésének a szemhatártól való magasságát s a horizontban a délkörtől való eltérését, vagyis azimútját. A kapott négy adatot, valamint a hullókra vonatkozó egyéb észrevételeket följegyzik s a megfigyeléseket ily módon folytatják órákon át. Idő, magasság és azimut az a három fő tényező, melyek segítségével a meteor tulajdonképeni helyzetét kiszámítható. Az észrevételek nagyságra és fényességre vonatkoznak s különösen akkor veendő figyelembe, midőn két helyen egy időben folynak úgynevezett korrespondáló megfigyelések.

Ilyen egybevágó észlelések voltak a Delta Aquaridák rajának megjelenése alkalmával, múlt hó 26-ától 30-ikáig, midőn O-Gyallán s Nagytagyoson az astrophysikai és meteorológiai obszervatóriumok tisztviselőikara két csoportban végezte feladatát. Megjegyzendő, hogy a megfigyelők nagyobb számmal voltak O-Gyallán s ez, meg a szabadabb, ennél fogva alkalmasabb észlelő hely lehetett az oka, hogy ott az alábbi kimutatás szerint több hullócsillagot jegyeztek föl.

A hullócsillagok száma:			
O-Gyallán.		Nagytagyoson.	
1905 július 25-én	27	10	
26-án	47	31	
27-én	92	36	
28-án	53	25	
29-én	60	33	
Összesen	279	135	

A hullócsillagok rendszeres észlelései az ógyallai csillagda munkaprogramjához tartoznak, hol e munkát évről-évre nagy gondallal végzik. Nem egy estén 150—200 meteorra vonatkozó adatokat zárnak le. A korrespondáló észlelésekhez szükséges egyöntetű eljárást nagyban elősegítette az estenként Nagytagyoson felbocsátott s 320—350 méter magasságban felvillanó röppentyűk, melyeknek fénye a 35 kilométernyi távolságban levő O-Gyallán mint villófény tümemény mutatkozott. Dr. Konkoly

AZ AUGUSZTUSI HULLÓCSILLAGOK ÚTJA.

Thege Miklósnak, a két intézet igazgatójának s jeles csillagásznak lelkes támogatása s buzgó részvétele tette lehetővé, hogy a hullócsillagokat újabb ily alapos vizsgálódás alá lehetett venni. Konkoly-Thege az asztromia iránti vonzalmát nemcsak az ógyallai obszervatóriumok létesítésével bizonyította be, hanem azzal is, hogy nagytagyosi birtokán, gyönyörű parkjának egy kies helyén, nagy áldozatkészséggel egy újabb elsőrangú meteorológiai és csillagászati állomást teremtett, mely az előbbiek mintegy mellékállomása s kiegészítője. Vajha főrangú körünkben minél többen akadnának, kik nemes példáját követik, akkor rövid időn belül egy színvonalra juthatnánk a hatalmas berendezésű külföldi intézetekkel. *Massány Ernő.*

MÁRIA ANTOINETTE ÉS GRÓF ESTERHÁZY BÁLINT.

A nagy francia forradalom előestéjén, mikor XVI. Lajos gondatlanul pompázó udvara már a vulkánon táncolt, nagy és fényes szerepet vitt az udvarnál egy magyar emigráns kurucz-ivadék: gróf Esterházy Bálint, Rákóczi vitéz tábornokának, gróf Esterházy Antalnak unokája. A király és királyné legbensőbb környezetéhez tartozott, velük együtt vett részt minden ünnepélyükben, mulatságukban, tanuja volt a kor minden nagy eseményének s dícsőség, szerencséje a királysággal együtt hanyatlott le. A magyar emigráns unokája mint francia emigráns hűnyta le szemét orosz földön s ott írta meg emlékiratait, melyeket Daudet Ernő nemrég adott ki egy kötetben s melyek lapunk már a múlt év végén ismertetett. Emlékiratain kívül, melyek sok a mai olvasó számára föltötte érdekes eseményen csak diszkrétül átsuhannak, igen érdekes levelezés maradt utána: hiven és gyöngében szeretett nejehez, a nálánál 25 évvel fiatalabb Hallvíz grófnőhöz írt levelei, a kit pontosan értesített, ha távol volt tőle, élete minden változatáról, az udvar minden eseményéről. E levelezés, melyet Daudet később szintén ki akar adni s melyből az emlékiratok bevezetésében csak néhány szemelvényt mutat be, egyebek közt arról is nevezetes, hogy a királytól és királynétól is van benne néhány levél, meggyőző bizonyítékai a kegynek, melyet az Esterházy-huszárok vitéz ezredese élvezett. Mária Antoinette levelei még egyébről is tanusodnak: egy romantikus szerelmi regényről, mely eddig is sok vita tárgya volt a történetírásban s melyre a levelek sok tekintetben új világot vetnek.

Gróf Esterházy Bálint, miután a hét éves háborúból visszatért, mint fiatal ezredes előkelő szerepet vitt XV. Lajos udvaránál. Úgy látszik, a dauphin, a későbbi XVI. Lajos közeledéséhez tartozott, mert mikor komoly formát öltött a dauphin és Mária Antoinette osztrák főhercegnő közti házassági terv, Choiseul miniszter őt küldte Bécsbe, hogy vigye el a völgyény arcképét az ifjú menyasszonyhoz. Ezt a lovagias tisztelet ügyesen teljesítette, mert ettől fogva mind bensőbb viszonyba jutott XVI. Lajossal és ifju nejevel.

1779-ben, mikor Mária Antoinette királyné vörhenyben megbetegedett, a király négy gavalért bízott meg, hogy beteg nejét a világtól való elzárkózottságában vigasztalják. E négy nemes úr egyike Esterházy volt. Ott töltötték napjaikat a királyné betegágyánál s ott töltötték volna éjszakáikat is, ha Mária Terézia nagykövete, Mercy-Argenteau gróf közebe nem lép és nem követeli, hogy esti tizenegy órakor vonuljanak vissza külön lakosztályaikba. Erről az esetről sokat beszéltek az udvari pletykák és a maliciózus párisi nép. Azt mondták többek közt, hogy ha majd a király lesz beteg, őt meg négy udvari dáma fogja vigasztalni. Mária Terézia is nagyon megharagudott e miatt leányára s haragját csak fokozta, hogy a négy gavalér egyike Esterházy, a rebellesek unokája.

Mária Terézia sohasem bocsátotta meg Esterházynek kurucz eredetét. E tekintetben hajthatatlan volt, — hisz tudjuk, hogy a végkép előregedett, a légynek vétni sem tudó Mikes Kelemen is hasznatlan könyörgött neki szívreható módon, hogy újra megláthassa Zágon kedves bérceit s hazamehessen meghalni. Az Esterházyval való barátkozásért is folyton korbolt leányát leveleiben, pedig még bizalmasa, Mercy gróf is csak jót tudott mondani a huszár-

ezredes jelleméről. Főhíborodással hallotta, hogy Mária Antoinette levelezik Esterházyval, hogy ez gyakran megjelenik a királyné páholyában. Rszindulata a kurucz-ivadék ellen csak nőtt, midőn 1778-ban Mária Antoinette Esterházyt küldte Bécsbe, hogy lebetegedése hírért vigye meg anyjának. «Esterházy semmiképp sem alkalmas arra, hogy ily fontos hirt hozzon. Családja nem előkelő s ő maga még mindig menekült számba megy.» — írja a császárnő Mercynek, megfedkezve az Esterházy-család fényéről, dícsőségéről s őseinek és neki magának tett szolgálatairól.

Mária Antoinette azonban daczott anyjával, mind több és több kegygyel árasztotta el Esterházyt, védelmezte irigyeivel szemben, kegyeibe juttatta a királynak is, anyagi előnyöket, jó állásokat, évjárdékokot szerzett neki, mindenképp pártját fogta neki is, nejeinek is s Esterházy hálával, hódolattal és hűséggel fizette vissza a jószágát. Emlékirataiban, leveleiben csak a legnagyobb tisztelettel emlékszik a királyról és királynéről, gyászos végzetüket enyhíteni igyekeznek, terveket forral kiszabadtásukra s mikor minden hasztlannak bizonyul, kegyelettel ápolja szívében oly retentő véget ért királya és királynéja emlékét.

A levelek, melyeket Mária Antoinette Esterházyval váltott, a történetíró élénk sajnálatára, mind elvesztek három híján, melyeket a véletlen őrzött meg. Az egyik ezek közül 1785-ben kelt Trianonból, — a királyné boldog gondatlansággal cseveg benne jelentéktelen udvari dolgokról, hosszasan mentegetőzik, hogy oly rég nem irt s hangjával, szavaival folyton elárulja rokonszenvét Esterházy iránt. Egész más természetű a másik két levél. Ezek 1791-ben keltek, keserves napokban, mikor a királyné a Tuillériákban fogoly volt, kémeektől körülveve, s csak ravaszággal tudta e leveleit kiscesmpészni. E két levél egyuttal bemutatja a bizalomnak azt a nagy mértékét, melyet Esterházy élvezett és talán az okát is. Szó van ugyanis bennük a királyné poétikus, ábrázoló szerelméről Fersen, a daliás svéd lovag iránt. Ez a szerelem Mária Antoinette életének egy sokat vitatott, regényes fejezete. A közfelfogás ma azt tartja, hogy a svéd lovag és a francia királyné gyöngéd érzelmek nem volt egyéb holdsugárból szőtt romantikánál, mely mindössze egy-két levélváltásra, egy-egy forró kérszoritásra, egy-egy emléktárgy kicserélésére szorítkozott. Ezt a felfogást megerősíti az Esterházyhoz, mindkettejük bizalmasához intézett két levél, melyekben a szerencsétlen királyné még szorongattatás közben is lovagjára gondol s bizalmasa közvetítésével igyekszik összeköttetésbe lépni vele. A svéd lovag neve nincs bennük megemlítve, de azért nyilvánvaló, hogy róla van szó. Esterházy úgy látszik, már azelőtt is a közvetítő szerepét játszotta a két szerelmes között, mert tudjuk, hogy bizalmasa volt mindkettőnek, leveleztet velük s diszkrecióját igazi lovag módjára megővta mind haláláig. Még emlékirataiban is hallgat a dolgról — Fersen neve egyetlen egyszer fordul elő bennük — s a szóban forgó két levél is alighanem tudtán kívül maradt fenn iratai között.

Az egyik levél 1791. augusztus 11-ikén kelt s így szól: «Csak tegnapelőtt kaptam meg 24-ikén írt levelet. Főlöseges volna mondani, hogy nagy örömet szerzett nekem, az ön barátság meg tudja ezt itélni. Jól vagyok, a mennyeire ezt borzasztó helyzetem megengedi; a szívem túlárad a fájdalomtól és egyéb érzésektől, nincs egyetlen barátom, a kinek megvalljam szenvedéseimet — és mégis örülnöm kell, hogy barátaim távol vannak. Úgyis csak vesélyben forognának itt a nélkül, hogy láthatnám őket. Mégis elviselhetetlen állapot, hogy nem tudok semmi hírt, semmit arról, a mi történik, csak a nyilvános újságokból vagy azoktól a zagyva fejtűktől, a kik elbeszélnek nekem minden históriájukat. Irjon nekem néha titkos irásunk szerint, a melyet jól meg tudok fejteni. Boldogabb időben én éltem ezzel a titkos irással. Számozza meg leveleit, hogy biztosan tudhassuk, nem veszett-e el valamelyik. Ha ír Neki, mondja meg neki, hogy nincs az a sok mérföld és nincs az a sok ország, a mely elválaszthatná szíveinket: ezt az igazságot napról napra jobban érzem.» «Nincs árgal fogalma, hogy milyen országban la-

kunk; mind, kezdve azokon, a kiket elítél az egész világ, egész azokig, a kik jóknak tünetik fel magukat, mind megvetésre méltók, nem gondolnak csak magukra, s nem tudnak csak roszt mondani ró-lunk, a nélkül, hogy számba vennék helyzetünket».

«Isten önnel, esköltatom Madame Esterházyt és gyermekeit. Ha majd viszontlátam valamennyiüket, mily boldog leszek, hogy megmondhatom önnek, hogy nincs a világon nálmánál őszintébben ragaszkodó barátnöje».

«Beszéljen rólam Madame Thébautnak. Ha visszaküldhetné médaillonomat, nagyon örülnék neki».

A másik levél szeptember 5-ikéről van keltező, s a szerencsétlen királyné így ír benne:

«Nagyon örülök, hogy alkalmam van önnek elküldeni ezt a kis gyűrűt, melynek bizonyára örülni fog.» A papírba gyöngyöt gyűrűt az ő számára való, adja neki nevenben, pontosan ráillik újára, két napig viseltem újamon, mielőtt elküldtem volna. Mondja meg neki, hogy tölem való. Nem tudom, merre van ő, szörnyű kinszenvedés, nem tudni semmi hírt, még azt sem, merre járnak azok, a kiket az ember szeret. Remélem, megkapta leveleimet De Rivière úr útján; ebben megadtam a címzet, a melyre biztonságban írhat nekem. A chiffrirozásnál vegye a lap első szavát, vigyáza arra, hogy ez ne álljon több, mint négy betűből».

«Ön oly utazásról jött vissza, mely bizonyára érdekes volt. De bármennyire kíváncsok, hogy azok, a kikkel beszélt, segítségünkre jöjjenek, ép oly fontos, hogy azok, a kikkel most van, nagyok és kicsinyek, háttérben maradjanak. Ezekben a napokban azoknak ideérkezése, a kik ott vannak, mindennek elvesztését jelentene s kiszámíthatatlan bajokat hozna azokra, a kik még itt vannak. Magunkról nem beszélünk. Nagyon is fontos tűszok vagyunk arra, hogy a személyünköt féltetni kellene; de rajtunk kívül, általános öldöklés keletkeznék azok részéről, a kiknek most kezében van a hatalom. Talán még minden jobbra fordulhat baj nélkül».

«Tegnap óta a szabadság egy bizonyos nemét élvezünk. Ezt úgy kell érteni, hogy a szóbank ajtai nincsenek többé nyitva és hogy mindenki beléphet a palotába és a kertbe. Nem részletezem a dolgot. E sorok vívője majd jobban elmondja, a mi itt történik. Csak higgye el, hogy mindazt, a mit teszünk, nem tehetjük másképp s én remélem, ha bármit mondanak is rólam, ön eléggé ismer, hogy higgyen jellemem nemességében és bátorságomban, a mely soha sem fogja megtagadni önmagát, ha ezt szükségesnek látom. Szíveimnek szüksége van arra az érzésre és jó véleményre, melylyel barátaim iránnyomban vannak, mert a többi embereket sokkal inkább megvetem, semhogy törődjem velük».

Látni való e levelekből, hogy a szegény királynénak akkor még, minden megaláztatása mellett is, sejtelve sem volt arról a retentő sorsról, a mely rá vár: hogy épen egy évvel az első levél írása után a Templeba, majd onnan a Conciergeriebe s a vérdarda fog kerülni. Még bizik a dolgok jobbra fordultában s mentegetőzik a miatt a lépés miatt, a melyre férje már akkor el volt határozva s mely az emigrált híveknek bizonyára nem volt kedves: hogy megadja az alkotmányt és megesküszik rá, a mi néhány nap mulva, szeptember 14-ikén meg is történt.

Esterházy Oroszországban volt, mikor e levelek hozzá érkeztek. Az orosz udvarnál igyekezett királya és királynéja érdekében kieszközölni valami segítséget, de hasztlannul. Soha többet vissza nem tért Franciaországba. II. Katalin csárónő kegyeibe fogadta, birtokot ajándékozott neki Orosz-Lengyelországban melyet utódja, I. Pál csár elvett tőle, de később egy másik, még szebb volhyniai birtokkal kárpótolta. Itt, Grodekben halt meg 1805 július 23-ikán, csöndes szemlélődésben, a világtól elzárkózva, szeretett családjá körében, emlékeinek élve. Mária Antoinette deli lovagja, Fersen

*A gyűrű, melyet Mária Antoinette e levéllel küldött Esterházyknak, ma is megvan dédnokája, Bezerédj Pál tulajdonában. Ugyancsak Bezerédj Pálnál vannak meg a királyné egyéb emléktárgyai, Esterházy emlékiratai és levelezései s ő bocsátotta ezeket közlés céljából Daudet Ernő rendelkezésére gróf Apponyi Sándor közvetítésével.

Kabát-fogás. (1. ábra).

A «nyolczas»: A hónalján fogva felakasztott ellenfelet a győztes átveti a vállán. (7. ábra).

Az «ördög» kézszorítása. (2. ábra).

pedig hazatérve Svédországba, előbb fényes pályát futott meg, de aztán hasonló véget ért, mint szerelmese: 1810-ben a stockholmi nép a trónörökös meggyilkolásával vádolta, s bár — mint utóbb kiderült — ártatlan volt e bűnben, az utcán fölkoncolta.

EGYVELEG.

* Japán közoktatás. Japánban minden japán fiu- vagy leánygyermek hat éves korától kezdve tizennégy éves koráig köteles az iskolába járni. Az

első négy év alatt a japán s a kínai nyelvet tanulják, négy éven át pedig az angol nyelvet.

* Angliában a himmlőtás évről-évre mindinkább háttérbe szorul. Míg 1877-ben az angol gyermekek hat százalékát nem oitották be, ezek száma most már 34 százalékra rúg.

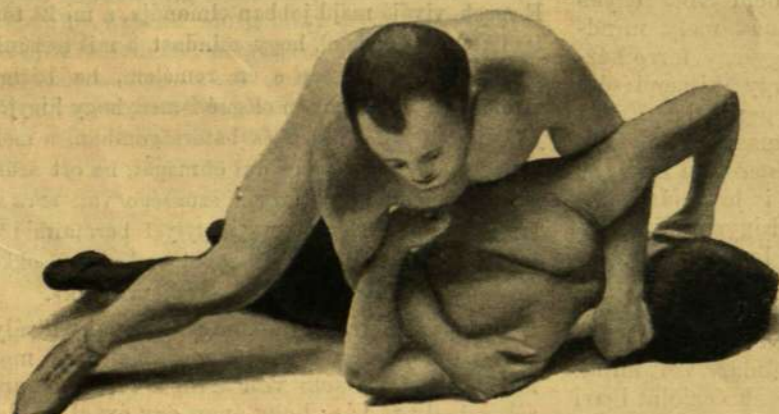
* Tibetben két egymással találkozó ember udvariasság jeléül kezeit összekulcsolva felemeli s nyelvét kiölti.

* A kínai ember majdnem minden állat húsát megeszi. Kutyák, macskák, baglyok, gólyák, sólymok, patkányok, mezei egerek, vagy kigyók rendes piaci árakat képeznek. Jól hizlalt kutyák, ügyes

szakács által elkészítve, kínai felfogás szerint elsőrendű pecenyét adnak s díszlakomáknál soha sem hiányoznak.

* A borostyánkő. A porosz Balti-tenger partjain talált borostyánkő a kincstár tulajdona, mely azt szabott áron beváltja. Az évenként talált borostyánkő értéke 5—6 millió márkára rúg, de bizonyos, hogy a legtöbb borostyánkő csempézsek kezébe kerül, kik jobban fizetnek s az üzletet gyorsabban lebonyolítják.

* A világ legfurcsább hetilapja Athenében jelenik meg. Ennek egész tartalma, még hirdetései is versekben vannak írva.

Fekvő ellenfél karjának kitörése vagy vállsontjának kifecszamítása. (5. ábra).

Hasra fektetett ellenfél karjának eltörése. (6. ábra).

Lábtörés fekvő helyzetből. (3. ábra).

A földre gyúrt ellenfél karjának eltörése. (4. ábra).

JAPÁN ÉS AMERIKAI BIRKOZÓK FOGÁSAI.

ÜZIKK A HÉTRŐL.

Mikor Szent István király elhatározta, hogy a keresztény vallásra tér, s megteríti egész nemzetét: akkor szabad választása volt a közt, hogy a keleti egyházhoz csatlakozzék-e vagy a nyugatihoz.

Sok körülmény a keleti egyház mellett beszélt. A biznanci császárságnak megvolt a tekintélye és a fénye, nyugaton nem volt oly fejedelem, a ki elbűvölhetne volna a magyar király szemeit, s olyan példa gyanánt ékeskedhetett volna, a kit érdemes utánozni. Még csak olyan sem volt, a kinek barátsága vagy jóindulata fejében kifizeti magát nagyobb áldozatot hozni. A mellett őseink többet érintkeztek a kelet-római császársággal, mint nyugati szomszédakkal. A kereszténység első tanításait is onnan kapták. Két magyar főúr Konstantinápolyban keresztény hitre tért s papokat is hoztak onnan magokkal, mikor hazajöttek. S mindezen felül volt még egy nagy indok arra nézve, hogy Szent István a keleti egyházhoz csatlakozzék. Ez abban állott, hogy keleten az uralkodó egyszersmind az egyháznak is feje. Ő nevezi ki a püspököket és patriarchákat, ő hívja össze a zsinatokat, s hitelke dolgában sincs alája vetve a pápának. A királyi hatalom-

AZ IPARCARNOK.

csatlakozott, s Rómából fogadta el a koronát. Hogy mikép hatottak elhatározására a különböző okok, s miként érlelődött meg lelkeben az elhatározás, azt ma hajos lenne megállapítani. De bizonyos az, hogy ma egész Európa arzu-

sára. Am gondolják el ezen elmélet hívei, hogy milyen egészen másként alakult volna ki Európának egész története, ha Szent István királyunk másként határozta el magát, s a keleti kereszténységhez csatlakozik. Ez esetben

RÉSZLET A HÁZIIPARI KIÁLLÍTÁSBÓL.

PANCSOVAI HALÁSZKUNYHÓ.

nak tehát nem kicsi kiterjesztése következett volna abból, ha első királyunk maga is az orthodox vallást fogadja el, s népét is annak számára hódítja meg. István király mégis a nyugati valláshoz

lata egészen más lenne, ha első királyunk a keleti valláshoz csatlakozik.

Van egy történeti filozófiai elmélet, mely azt hirdeti, hogy egyes embereknek semmi befolyásuk sincs a história eseményeinek alakulá-

a magyar nemzet nem a nyugati kulturának lett volna legutolsó és legszűkebb hordozója kelet felé, hanem a keleti világeszmének lett volna legelső szónívője nyugat felé. A keleti, különösen pedig a balkáni népek természetes nehézkedési pontja a magyar főváros leendett volna. A szétomló római császárságnak mi letünk volna egyetemleges örökösei, megvetettük volna lábunkat a Balkán vízválasztójánál, még mielőtt elhatalmasodott volna a török, s alkalmasint e hódító uralom terjeszkedésének útját bírtuk volna állani. De ha ezt nem bírtuk volna is, ma ismét ott állanánk, hogy a bomladoszó török birodalomnak romjain mi terjesztenénk ki kelet felé a hatalmunkat. S egészen bizonyos, hogy az európai egyensúly ma egészen más erőhatások összejátszásából lenne kialakulva.

Jobb lenne-e sorsunk ebben az esetben; azt vitatni meddő feladat. Az bizonyos, hogy Szent István elhatározása döntött sorsunk felett sok évszázadokra s az ő szelleme irányítja mind e mai napig a magyar históriát.

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITÓ BIZOTTSÁG KÖRÜTJA A GAZDASÁGI KIÁLLÍTÁS ELŐTT.

Oldalt jobbról Zakó Milán főispán, a kiállítás védnöke, tőle balra, kissé hátrább Vásárhelyi Zoltán min. titkár, a földmívelésügyi miniszterium képviselőjében, elől a közepben dr. Csetinszky Adolf gazd. egyesületi elnök, ettől balra Pavlovits György főmérnök, kiállítási igazgató.

A PANCSOVAI KIÁLLÍTÁSRÓL. — Jelfy Gyula fényképe.

be a judikaturába ma, mikor a világ összes szakfőrei azon fáradoznak, hogy még a börtönbüntetésnek is inkább javító, mint boszú hatása legyen? Jobban kellene ismerni a dán viszonyokat, hogy megértsük ezt az intézkedést. Azt azonban tudjuk, hogy művelt emberrel szemben a börtönbüntetés: baromi rendszabály. Esetleg halálhoz is, annál az irtóztató hatásánál fogva, melylyel feldúlja az erkölcsi érzés egyensúlyát. Gróf Teleki, Sámuel, a híres Afrika-utazó beszélt el, hogy e tárgyra nézve egy felső egyiptomi kormányzótól igen érdekes tapasztalatokat hallott. E tapasztalatok szerint a legtöbb európai művelt ember belehalt, ha ötven páczaütést mérnek reá. Megöli a testi fájdalom és a lelki megrázkódtatás. Az egyiptomi bensülött koptok még kétszáz ütést is kitartanak, de többet nem. A négernek, a kik tudvalegőleg meglehetősen érzéketlenek a testi fájdalom iránt, ötszáz páczaütés oda se néznek. Náluk az erkölcsi érzésnek nincs az ügyben szerepe.

*

Pancsován sokan látogatják a kiállítást, mely az ország délvidekének gazdasági és ipari fejlődéséről van hivatva beszámolni. Belgrádból is számosan jöttek át a megnyitásra, s az ottani lapok nagy elismeréssel adnak számot ottani tapasztalataik felől. Valami különös nincs ezen a kiállításon. Olyan, a minők a többi vidéki kiállítások szoktak lenni. Becsületes hű képei annak a színvonalnak, a melynek magasságát a kiállítók ipara és gazdasága emelkedett. S mint ilyenek is méltók az elismerésre. Oktatnak, felvilágosítanak, ösztönöznek. De a pancsovai kiállításnak van más jelentősége is. Ott, azon a nemzetiségek lakta vidéken a magyar iparkodás és a magyar szellem fenségét hirdeti. Annak a nagy igazságnak a hangos szószólója, hogy e föld magyar, hogy e földön minden haladás a magyar szellemről van feltételezve, hogy ez országban maradandót és nagyot csak a magyar alkothat. Legyen Isten áldása mind azon, a mi ezt hirdeti!

A JAPÁN BIRKÓZÁS.

A mult napokban sokat irtak a lapok arról, hogy Párisban nagy feltűnést keltett néhány japán birkózó, a kik nagy közönség jelenlétében legyőzték a legerősebb és legügyesebb európai czirkuszi birkózókat egy sokak által rejtelmesebb tartott módszer segítségével, melyet japán nyelven *dzsü-dzsiczu*-nak hívnak. Ez az eset felhívta a sport-úzó közönség figyelmét is a japán birkózásra, mely Amerikában már mintegy egy év óta ismeretes s az effélék iránt nálunknál jobban érdeklődő amerikaiak közt sok hívet talált. Maga az Unió elnöke, Roosevelt is, mint a lapok írják, tanulta a *dzsü-dzsiczu*-t, az egyetemek sportkedvelő ifjúsága pedig, — melynek leghíresebb birkózó és bokszoló championjait a kis termetű, czingár japán mesterek mindjárt az első mérkőzéseken tönkrevették — nagy hévvel adja magát az új mesterségre.

Hogy a japánok közt igen ügyes birkózók és erőművészek vannak, azt rég tudjuk a czirkuszokból. Már az ötvenes évek közepén, mikor Perry amerikai admirális, megkötve az első szerződést Japán és az Egyesült-Államok közt, útjáról hazatért, matrózai azt beszéltek odahaza, hogy a messze Kelet szigetországában valóságos eleven ördögök laknak; a kik úgy értenek a verekedéshez, mint senki más emberfia. Valahányszor csak a matrózok — elmaradhatatlan tengerész-szokás szerint — ököre mentek az apró termetű bensülöttel, csütörtököt mondott bokszoló és birkózó tudományuk, a japánok hatalmasan elpáholták őket.

A mit azonban Perry matrózai a maguk bőrére tapasztaltak, a mit mi a czirkuszokban láttunk, az csak a japáni alsó néposztályok mestersege. A birkózásnak az a neme, a melyben a főszerepet a nyers erő viszi, a japán kikötői munkás, meg a szántóvető ember mulatsága. A *dzsü-dzsiczu* ennél sokkal magasabb rendű dolog, a melyben a puszta izomerő teljesen háttérbe szorul a lelki erő, ügyesség, találékony-ság mögött.

Mi tehát ez a *dzsü-dzsiczu*? Erről már számtalan újságczikk jelent meg, de oly részletes és pontos tájékozást még eddig senki sem adott

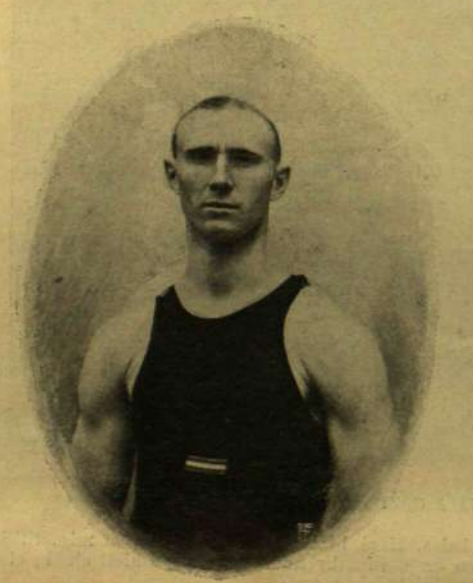

A NÉMET CSÁSZÁR ÉS AZ OROSZ CSÁZAR TALÁLKOZÁSA
BŐRKÖRNÉL.

róla, mint legújában Irving Hancock két e tárgyról megjelent könyvével. Hancock mint amerikai hírlaptudósító négy ízben töltött hosszabb időt Japánban s a fő részben az ő fejtegetésein alapul az a vázlatos kép, melyet itt a japánok e nagyon érdekes és sok tekintetben tanulságos nemzeti sportjáról közlünk.

A *dzsü-dzsiczu* szó maga Hancock szerint izomtörést, izomfárasztást jelent. Maga a fogalom magába öleli a japán testi nevelés egész rendszerét. Keletkezése az ősidők homályába nyúl vissza, a samurai harcos nemesség fénykorába, a mikor a samurai férfiak egyéb dolga nem volt, mint harcban a hazáért küzdeni, békében harcra készülni. Ez a készülődés nemcsak abban állott, hogy a fegyverforgatásban gyakorolták magukat, hanem abban is, hogy megtanulták fegyvertelenül, puszta kézzel lebíri az ellenfelet. A századok folyamán e gyakorlatokból egész apróra kidolgozott rendszer lett, mely magában foglalja a test minden részének harmonikus edzését, a győzelemhez szükséges erkölcsi feltételek megszerzését s a harc közben felhasználható hatásosnál hatásosabb fogások százait. A modern demokratikus államrend behozatala óta a *dzsü-dzsiczu* megszűnt a samurai rend kiváltsága lenni s közkincsé lett az egész nemzetnek. Ma már minden katonának és minden rendőrnök meg kell tanulnia, úri ember pedig alig van, a ki ne gyakorolná.

A *dzsü-dzsiczu*-ban — eltérőleg a nálunk szokásos athletikától — nem a sport-szempontra, vagyis a test edzése és erősítése a főcél, hanem az önvédelem; azért tanulják, hogy bármikor, bármiféle támadással szemben meg tudják vé-

HALMAY ZOLTÁN, ANGLIÁBAN BAJNOKSÁGOT NYERT
MAGYAR ÚSZÓ.

deni magukat. A gyakorlatok alapelve az, hogy a gyöngébb ember is le tudja győzni az erősebbet ügyessége és gyakorlottsága által.

A japán férfi — sőt igen gyakran nő is — már gyermekkorában elkezd a *dzsü-dzsiczu*-t tanulni. Az első időben kizárólag teste megédzésével foglalkozik s az erre vonatkozó szabályok és gyakorlatok meg vannak határozva a legapróbb részletekig. Külön fogások vannak a kézcsuklók, az alsó kar, a könyök, a nyak, a láb egyes részeinek, szóval a test minden egyes porcikájának edzésére s a további, már a valóságos küzdelmet tanító fogásokat is úgy gyakorolják be, hogy a két egymással szembe fordított az egyik tanulja a fogásokat, a másik pedig elhárításuk módját s ez alatt izmai, idegeik, csontjaik is megerősödjenek. E gyakorlatok közben pl. a gégejük úgy megedződik, hogy a legerősebb szoritásnak is ellenáll. Mondják, hogy a *dzsü-dzsiczu*-nak egy-egy mestere bármikor elbir a torkán egy keresztbe fektetett bambuszrudat, melynek mindegyik végén egy-egy jól megtermett ember ül. Legfőbb gondot a nyak, a csuklók s a kéz erősítésére fordítják. Külön hosszas gyakorlattal keményítik kifeszített tenyerük alsó élét, mert sohasem ököllel ütnek, hanem a tenyerük élével, a minek az az előnye, hogy az ütés hatásosabb, mert ereje kisebb felületen oszlik el. Mind e gyakorlatokkal oly ellenállóvá teszik testüket, hogy a titaikat nem ismerő nyugati ellenfél, ha még oly erős is, tehetetlenül áll velük szemben, mintha sebezhetetlenek volnának.

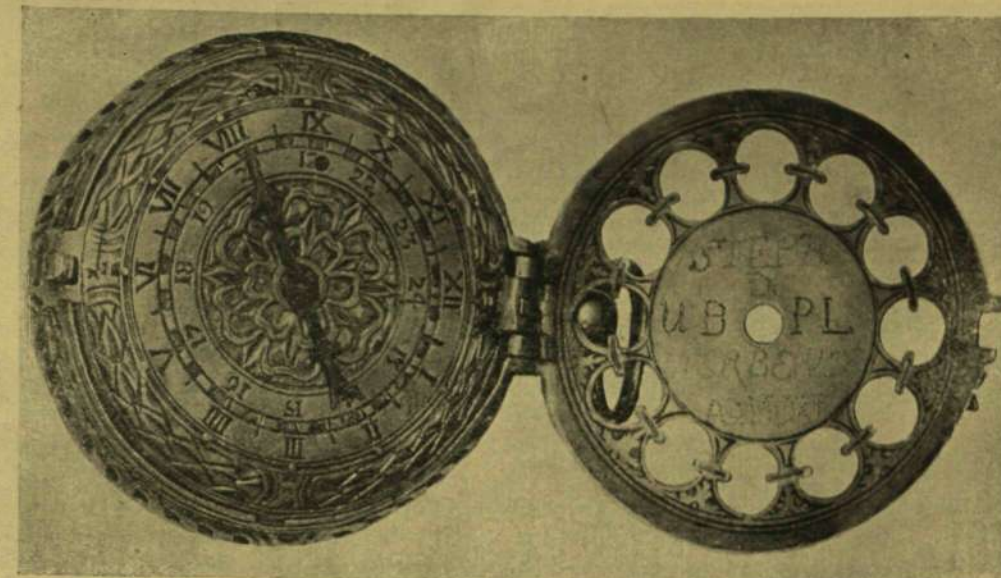
Rendkívül elmes módon használják fel az anatómiai ismereteket oly formán, hogy a mi öklözüinknek és birkozóinknak eszükbe sem jut. Tudja mindenki, hogy ha pl. a könyöke csúcának bizonyos pontját csak gyöngye ütés éri is, ez igen erős fájdalmat okoz s az egész kar elzsibbad. Ilyen könnyen sebezhető pontja több is van a testnek; a *dzsü-dzsiczu* művelője ezeket mind nagyon jól ismeri s bármely pillanatban képes egy ily helyre irányított csapathatatlannal találó ütessel, vagy csak nyomással is harcképtelenné tenni ellenfelét, sőt — ha élet-halálharcról van szó — meg is ölheti. A beavatottak tiz olyan ütést tudnak, a melyek föltétlenül halálosak; hogy ezek miben állanak, az az ő titkuk, mert érthető okokból óvakodnak attól, hogy nyilvánosságra hozzák őket. Az ismert ütések között is sok nagyon veszedelmes van, így pl. ha a nyakszirt egy bizonyos pontját, a hátgerincez tövét, a vesét stb. a tenyer megkeményített végével jól megütik, nagyon könnyen halálos vége lehet a dolognak. A rendes *dzsü-dzsiczu* gyakorlatoknál az ily ütéseket csak fél-erővel, inkább markirozva mérik, — általában szabály, hogy csak olyan fájdalmat szabad az ellenfélnek okozni, a mely az ok megszüntével megszűnik. Az olyan eset, hogy a gyakorlóteret valaki betört orral, dagadt arccal, támoelvgyva hagyja el, — a mi a bokszolásnál nem ritkaság — a japánoknál elvétve is alig fordul elő. A gyakorlatokat nem külön ruhában vagy nekivetközve, hanem rendes visező ruhájukban végzik, mert helyesen azt tartják, hogy ha az embert éjjel egy utonálló megtámadja, ez nem várja be, a míg kellően neki vetkőzik, hanem úgy kell vele szembeállni, a hogy az ember épen van. Mert bármi körülmények között, bármi támadással szemben helyt állni s a támadót legyőzni, ez a *dzsü-dzsiczu* célja. Botot, fegyvert nem használnak soha, de azt igen jól megtanulják, hogy miképp kell az ellenfél kezéből a fűtykóst vagy revolvert kicsavarni, mielőtt még árthatna vele.

Szintén külön megtanulják a leesés mesterességét. Abból a tapasztalatból kiindulva, hogy leeséskor a sérülést nem maga az esés, hanem az esés közben való önkéntelen kapálódzás okozza, (az eszméletlenül leeső embernek ritkán török csontja) — esés közben teljesen passzívva, mozdulatlanul teszik testüket. Ugy esnek le előre, hátra, mint a gyertyaszál. Hancock egyszer egy *dzsü-dzsiczu*-mesterrel beszélgetett s ez társalgás közben egyszerre csak előre bukott s elterült, mint a darab fa. S ezt megtette egymásután vagy háromszor, pusztaán a gyakorlat kedvéért, — mert a valódi *dzsü-dzsiczu*-mester soha egy pillanatot el nem mulaszt, ha alkalma van gyakorolni magát. Az tehát, hogy valaki küzdelem közben elesik, még korán sem jelenti, hogy le van győzve.

A *dzsü-dzsiczu* néhány fogását bemutatják képeink, egyuttal fogalmat nyújtván az egész módszerről is. Igen érdekes például az u. n. kabát-fogás (1 kép). Az ember hirtelen megragadja az ellenfelet a kabátja galléjánál fogva és egy hirtelen rántással lehúzza a kabátot a könyökeig. A támadónak vigyázni kell arra, hogy mindkét keze az ellenfél karjának belső részénél legyen, mert akkor ez nem bírja egy erős rántással kiszabadítani magát, hanem a kabát kényszerzubbonyává válik rajta. Ha egyszer a kabátot sikerült az ellenfél könyökeire lehúzni, ez már ártalmatlanná van téve, komoly harc esetén egy jól irányzott lökés a térd hegyével a gyomrára, vagy egy ügyes gáncsvetés a földre teríti. Hasonlóan ügyes az «ördög készoritása» (2 kép). Megfogjuk az ellenfél jobb kezét, kissé fölemeljük, hirtelen jobb oldalára ugrunk s mereven kifeszített balkarunkat lefogott jobbkarja alá, a hónalja közelebe vetjük. Az ellenfél megfogott jobbkarjának tenyer-oldalával fölfelé fordítva kell lennie. Ha most már ezt a jobb kart lefelé nyomjuk, roppant erős fájdalom fogja el, mert alatta levő balkarunk meg fölfelé nyomja. Ily módon az ellenfelet oda vezetjük, a hova akarjuk; szabadon levő kezét sem bírja használni, mert minden mozdulata éles fájdalmat okoz.

A 3. képen az egyik ellenfél a földön fekszik s a másik meg akarja támadni. A földön fekvő a kellő pillanatban egyetlen villámgyors mozdulattal bele akasztja jobb lábát ellenfele jobb lábfejének elülső részébe, bal lábával pedig teljes erővel rúgást intéz ugyancsak jobb térdének belső felére. Kellő erővel és ügyességgel végrehajtva ezt a mozdulatot, az ellenfél jobb lába menthetetlenül eltörik. Viszont kartöréssel teszi ellenfelét ártalmatlanná az egyik fél a következő képen. Az ellenfél le van gyűrve hanyatt a földre. (4. kép.) A győztes belemélyeszi térdét ellenfele vékonyába s kifeszített jobbkarjával megragadja nyakán a ruhát, balkezeivel pedig elkapja és térdén keresztül fekteti az ellenfél balkarját. Ez a balkar ezáltal emeltyűvé válik s egyetlen mozdulattal el lehet törni. A kar vagy egyéb testrészt eltörése természetesen csak képlegesen értendő, mert a valóságban a küzdelem abban a pillanatban véget ér, a mikor a győző ellenfélnek karját vagy más tagját eltörhetné; a legyőzött is tisztában van vele, hogy mikor áll be ez a pillanat s kegyelmet kér. Így van az nemcsak a sportserű gyakorlatoknál, hanem legtöbb esetben komoly harc esetén is, mert a valóságban a legyőzöttnél minden további mozdulat oly erős fájdalmat okoz, hogy meg se mer mozcsezanni, hanem szó nélkül megadja magát. A győzőnek pedig nem az a célja, hogy kárt tegyen ellenfelében, hanem hogy ártalmatlanná tegye.

Összehasonlítás kedvéért bemutatjuk az amerikai-angol rendszerű birkózás néhány ügyesebb

MAGYAR EGYED ÁLLÍTÓLAGOS ÓRÁJA NYITVA.

és veszedelmesebb fogását is. Az 5. képen a földre esett ellenfélre rífkészik a győző; balkarjával a balkarja alá nyulva megragadja a nyakát, jobb karjával a vállát. Ha elég erős és ügyes, ebben a helyzetben könnyen kitörheti a földön fekvőnek a karját, vagy kifeczegeti a vállcsontját. A 6. képen a hasra fektetett ellenfélnek a lábát beszorítja a czombjai közé s ezzel mozdulatlaná teszi. A jobb karját aztán kifeszíti a földön s akkor töri el, a mikor akarja. Érdekes a 7. képen látható «nyolcezas» nevű fogás, a mikor az erősebb ellenfél a gyöngébbet hónaljánál fogva a karjaira akasztja s úgy veti magát keresztül.

Nyilvánvaló dolog, hogy a *dzsü-dzsiczu* nagyon veszedelmes mesterség, ha pl. gonosztevő gyakorolja. Ez azonban a legkritikább esetek közé tartozik, mert a japán mesterek nagyon megnézik, hogy kit tanítanak. A ki nem tudja elsajátítani a kellő nyugodt önuralmat, a kibeen gonosz hajlamokat látunk, a ki nem *gentleman* a japán felfogás értelmében, azt hamar kiismerik és kizárják a tanításból. A veszedelmesebb fogásokba pedig csak azokat avatják be, a kiknek megbízhatóságáról és feddhetetlenségéről évek során át tartó ismeretség révén alaposan meggyőződtek. Arra pedig első sorban ügyelnek, hogy tanítványaik önuralomra és önfegyelmre szoktassák. A *dzsü-dzsiczu* egyik alapelve, hogy dühbe jönni, önmagából kikelni semmi körülmények közt sem szabad. A ki ez ellen vét, azt a gyakorlatból azonnal kizárják. A gyakorlatok, a *dzsü-dzsiczu* tanulása arra való, hogy az ember összes testi, lelki és jellembeli erőit harmonikusan fejlessze s ép

ebben lehet megtalálni értelmét Japán legkitűnőbb ismerője, az angol Lafcadio Hearn mondanának, hogy a japánok helyének titka a *dzsü-dzsiczu*. S. A.

MAGYAR ÚSZÓ GYŐZELME ANGLIÁBAN.

Magyarországon néhány esztendő óta egy új, sajátos úszási mód jött divatba, az úgynevezett *magyar úszás*. E mód abban áll, hogy az úzó nem egyszerre csinálja a tempókat karjaival és lábával, hanem egész testével folytonosan mozog. Jobboldalára fordulva a jobb karjával vágja a vizet, majd egész testével a baloldallára veti magát s bal karjával veszi a tempót. Közben feje is víz alá merül, melyet csak egy-egy pillanatra emel fel, hogy lélegzetet vegyen.

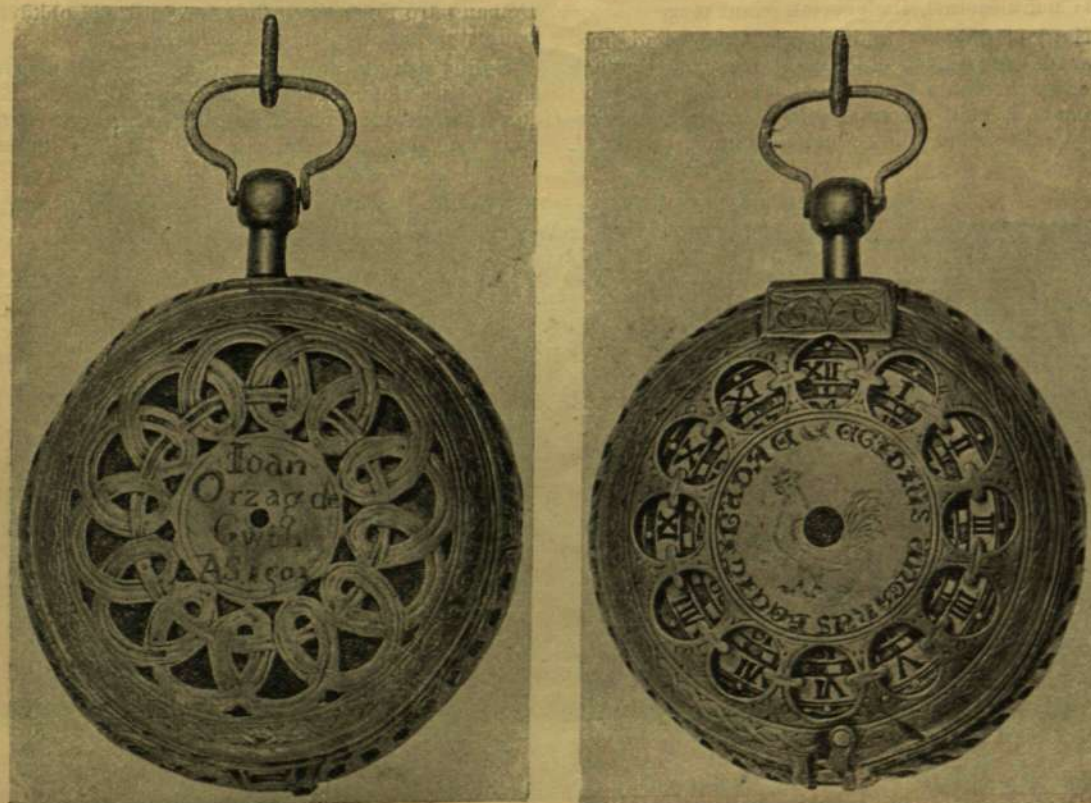
Alig néhány esztendő ez az úszási mód, és már ma sem tudják megmondani, hogy ki fedezte fel. De mióta ezt alkalmazták úszóink, azóta Európa minden más népének bajnokait sorra győzik le. Eddig csak az angolokat nem sikerült legyőzniök. Az idén Halmay Zoltán, a Magyar Testgyakorlók Körének tagja legyőzte a legjobb angol úszót is. A verseny Angliában folyt le, augusztus 14-ikén, 100 yard távolságnyra, midőn Halmay elnyerte az «Anglia bajnoka» címet. E győzelem a sport klasszikus hazájában nagy esemény, mely élénken foglalkoztatja a mi egyre mozgalmasabb sportköröinket.

Halmay Zoltán, a kinek magyar neve nem engedi hogy osztráknak, csehnek gondolják, 59 másodperc alatt úszta meg a 100 yardot, egyötöd másodpercczel a világrekord előtt, melyet két év előtt az angolok híres úszója, *Derbyshire* ért el úszásával, épen Halmay ellen küzdve, midőn a «Anglia bajnoka» címet. *Derbyshire* ezt a címet védte augusztus 14-ikén, de magyar ellenfele magához ragadta a palmát, mert három yard volt köztük a különbség a célpontra. Halmay ezzel a 23-ik bajnokságot nyerte meg. A kiváló úzó ez idő szerint Magyarország, Ausztria, Németország, Angolország bajnoki címével és hét világbajnoksággal díszeskedhetik.

Tavaly Amerikában a saint-louisi olympiai versenyeken győzött mint világbajnok. Két év előtt már nagy feltűnést keltett Angliában, mikor *Derbyshire* csak egy karcsapással győzött ellene. Ezt a kölesönt a fiatal magyar most visszaadta. Tizenhat éves volt, mikor Magyarországon mint legjobb gyorsúzó tűnt fel.

MAGYAR EGYED ÓRÁJA.

A régi művészeti és iparművészeti tárgyak hamisítása ma már jól kifejlett iparág. Párisban, Londonban, Olaszországban valóságos kis gyárak foglalkoznak vele. Ezért jól vigyázzon az, a ki efféle vásárol az antikváriusnál, mert ha nem ért a dologhoz és nem vizsgálja meg gondosan a holmit, alaposan rászédik. Efféle eset kiváló szakemberek is megesik, példa reá Szaitafernessz szkitha király

MAGYAR EGYED ÁLLÍTÓLAGOS ÓRÁJÁNAK HÁTLAGYÁJA ÉS SZÁMLAGYÁJA.

VÁZI VIZHORDÓ.

NYÁRI VIHAR.

DUNAMENTI KÉPEK.

tiarjának világszerte híres esete, a mely ugyancsak bajba hozott néhány párisi tekintélyes archeológust. Mindezeket tudva a hozzátörők már eleve kételkedéssel fogadták azt a hírt, hogy egy Hommel nevű zürichi orvosnak olyan zseborája van, mely régiebb a zseborá felalálójának tartott s e révén Nürnbergben nemrég szoborral megíszelt Henlein Péter legrégebbi művénél, és pedig 1502-ben készítette egy magyar ember, Aegidius Hungarus, vagyis Magyar Egged Budán.

Mégis érdeklődni kellett a dolog iránt, mert nem kicsi dolog volna, ha kiderülne, hogy az első zseborát magyar ember csinálta. Ezért az Országos Iparegylet órási szakosztálya meg a Nemzeti Múzeum igazgatósága is levélben megkérte dr. Hommelt, hogy küldje el az óra fényképét, a mit ő készségesen meg is tett. A szakemberek mindkét helyütt megvizsgálták az óra képét s az eredmény a gyanakvóknak adott igazat. Az óra semmi esetre sem származhatik a tizenötödik század elejéről, hanem legalább száz évvel későbbi eredetű, mert a tokja olyan készítésű, a milyen 1560—1580 előtt ismeretlen volt. Ezért a rávésett iratok, melyek arról szólnak, hogy az óra 1502-ben Guthi Ország János, 1511-ben pedig Verbőczy nádor tulajdona volt, — hamisítványok. A Nemzeti Múzeum igazgatója, Szalay Imre dr. Hommelhez írt levelében a XVII.—XVIII. századra teszi az óra valószínű készítését, a rávésett iratokat pedig mult századbelieknek mondja.

Közöljük lapunkban az egész nyitott órának, valamint elől és hátulsó lapjának képét, a rajtuk levő feliratokkal. Számlapján jól olvasható az «Aegidius Ungarus fecit Buda»; a számok két körben vannak rajta: a külső körön I-től XII-ig római, a belsőn 13-tól 24-ig arabs számokkal. Tokja külső részén van bevésve a «Joan Orzag de Gwth A. S. 1502», — belső részén pedig a «STEPH. D. UB. PL. WERBEWCZ AD. MDXII.» felirat.

A régi órára a feliratokat bizonyára magyar ember hamisította, mert külföldinek aligha jutott volna eszébe Orzágnak és Verbőczynek tulajdonítani birtoklását s magyar embernek a készítését.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Álom és valóság. Ezt a címet egy verskötet viseli, mely nem rég jelent meg; Molnár Kálmán a szerzője. Vidéki ember érzéseit találjuk meg benne, a ki távol esik a modern élet forgatagától, távol a modern eszmék izgató és nyugtalanító hatásától, egyszerű, természetes hangon éneklő érzelmeit, melyekre mint magáéira ismer mindenki, a ki volt valaha fiatal, a ki kerestül ment a szerelem szivárványos ábrándjain, érezte mézét és keserűségét. Egyéb, mint szerelem, alig is van a könyvben, — egy-két hazafias vers, egy-két elmélkedés, a melyek arra vallanak, hogy a szerző nem bir ugyan fölül emelkedni a konvencionális gondolat-körökön, de jóvalvaló gondolkodású és érzésű, jó magyar ember, a kit a magyarság eszményei, a nagy magyar költők példaképei hevítettek. A csinos kiállítású kötetből, mely Czellömölkön jelent meg, itt közlünk egy vidám kis dalt:

Édes anyám lánya vagyok,
Nem is kérek, nem is adok
Csókot a legénynek.
De ha mégis odajutna,
Hogy a legény lopni tudna,
Hagyomány a szegénynek.

Hadd csókoljon, ha csókolhat,
Addig lopjon, a mig lophat;
Én meg majd jövőre
Hej, jövőre párosával,
A páros csók kamatjával
Lopom vissza tőle.

«Jogi oktatásunk nemzeti jellege» címmel dr. Diószegi György egy 19 lapra terjedő füzetben megszívlelésre méltó eszméket közöl az általa fölvetett nemzeti fontosságú tárgyról. A füzet a «Globus» műintézetnél, Budapesten jelent meg.

Magyar dalosok emléklapja. Az országos magyar dalosegylet elnökének, Luv Györgynek tizenöt éves dalos társi jubileumára a most Szombathelyen tartott dalosverseny alkalmából díszes emléklapokat adtak ki.

Az albumot *Göndöcs* István egyesületi jegyző és lapszerkesztő szerkesztette s egyúttal utmutató könyvül is szolgál, van benne egy sorog a dalos-egyesületek ügyeit illető közlemény, sok arckép, életrajz stb. Ára 1 korona 20 fillér.

Vasutasok könyve. A vasuti tisztviselők számára igen használható gyakorlati könyvet írt e cím alatt dr. Fülöp Lajos kolozsvári államvasuti fogalmazó. A könyv összefoglalja mindazokat a rendtartásokat, szabályzatokat, rendeleteket, stb., melyek a vasuti tisztviselők szolgálati és anyagi érdekeit illetik s könnyű tájékozást nyújt e dolgokról azoknak, a kiknek erre szüksége van. Ára 2 korona.

«Az állatok világa» című nagy vállalatból, melyet a Légrádi-Testvérek céggel ad ki, megjelent a 167. füzet, melyben *Löwy* József folytatja a rovarok ismertetését. A kéthetenként megjelenő füzetek ára egyenkint 80 fillér.

MI UJSÁG?

A király hetvenötödik születésnapját a két birodalom minden városának megültek a szokott hivatalos ünnepélyekkel, katonai parádával. Az ischli Kaiser-villában már augusztus 17-ikén este megkezdődött a születésnap ünneplése. Hódoló ünnepi játékok voltak, a melyet Ferenc Szalvator főherceg és Mária Valéria főhercegnő, valamint gróf Bellegarde kamarás gyermekei adtak elő. A színházban díszelőadást rendeztek. A tervezett kivilágítás, tűzijáték és a nyilvános hangversenyek az eső miatt elmaradtak. *Budapest*en a hivatalos egyházi ünnepélyt a budavári Mátyás-templomban tartották, s ott a miniszterek és polgári hatóságok, bíróságok, konzulok jelentek meg. A Vöröskereszt kivonult a helyőrség s tábori misét tartottak. A Ludovika-Akadémiában a hadnagyokká kinevezett növendékeket avatták föl. Délben báró Fejérváry miniszterelnök és Lobkovitz hadtestparancsnok lakomát adtak.

Budavárának ünnepi napja, az első magyar király tiszteletére rendelt augusztus 20-ika. Ekkor ezernyi tömegek törtek meg a magyar királyok székhelyének szomorú cönödjét és fölhasog

az eszedő zsolozsma Mátyás templomától, a királyi palotáig. Mások kihalt ez a szép Budavár, történeti tradícióiban legérdekesebb városrésze Budapestnek. Királyi palotája a hogyan ott áll, — annak ne is keressük mását. Amott az Alföld előtt Közép-Európa legnagyobb folyójának ékessége. Idébb, arrább, a természet ékessége, kincse: sziklák, hegyek, gyógyító források, erdők, balsamos levegő. Budavára kevélyen kimagaslik a nyüzsgő életből. De a királyi palotának megszámlálhatatlan ablakai csukottak, mint a halotti szemek. Este egy falusi kunyhó kipillantat mécses szemével a sötétségbe. Ez mindig sötét. Lankás kertjében, árnyékos fái alatt vidékiek szoktak megfordulni — a királyi kertjében. Öreg asszonyok köntösök, himeznek, bóbiskolnak. A csend, a magány oly néma, mint az erdő mélyes csendje. Budapest legszebb kerülete a legunalmasabb. A miniszteriumok tisztviselői és ügyfelei teszik az utcai forgalmat, a hiva'elos órák alatt. Azért van fejlődés itt is, az ódon házak egyremásra tűnnek el, hogy paloták, jól jövedelmező bérházaknak adjanak helyet. Nagy paloták, milyen a honvédelmi miniszterium és parancsnokság, az elhunyt József főhercegnék még nem egészen kész fedelmi palotája, a pénzügyminiszterium csillámló cseréppel fedett hatalmas négy-szöge sokat elvettek Budavár régi jellegéből. Augusztus 20-ikán már hajnalban megkezdődik az élet Budavárban, s a kövezet közt felnőtt fűvét ezek tapossák le. A bástyafalak közt egy talpalatnyi hely sem marad szabadon. A processzió a királyi palotától a koronázó templomig megy a Szent-Jobbal és megint visszatér és a Dicsőséges Jobbot elhelyezi ismét a királyi palota kápolnájába megörzés végett. Harangok zúgnak, üdvözlő sortűzek dördülnek és hangzik az egyházi magyar ének. S aztán visszatér minden a megszokott, régi csendjébe.

Az angol király látogatása Ischiben. Edvárd angol király Marienbadba utaztatban keresztül ment Ischlen, a hol Ferenc József Ó Felsége üdül. Mintegy 75 dik születésnapjára eső üdvözlőnek tünik föl az udvarias látogatás Edvárd király részéről. Hangoztatják is, hogy a két uralkodó találkozása személyes jellegű, csakis az, a politikának nincs hozzá köze. Az angol király azt a kívánságát is jó eleve kifejezte, hogy e látogatást az öreg Ferenc József ne viszonzozza Marienbadban sem. Augusztus 15-ikén délután Ferenc József Ó Felsége régi barátja elé utazott *Gmunden*be, a hol a hannoverai trónvesztett Welf-család trónörököse, a cumberlandi herceg tart udvart, de a cumberlandi hercegi pár (noba a hercegnő dán királyi lány és így Edvárd királynak közeli rokona) ezen a találkozáson nem volt jelen, csak másnap jelent meg a pályaudvaron, mikor Edvárd király visszafelé utazott Marienbadba. Az angol király vonata a mint a gmundeni pályaudvarra érkezett, Edvárd király sietett leszállni s az uralkodók a legnagyobb bensőséggel köszöntötték egymást, majd együtt folytatták az utazást Ischibe, s tanuk nélkül beszélgettek addig. Másnap a két király sétakocsiszás közben beszélgettek. Ischiben az angol királyt a lakosság és a fürdővendégek a legnagyobb tisztelettel fogadták. Az uralkodó családból Gizella főhercegnő és Mária Valéria főhercegnő családja yett részt a szokásos udvari szertartásoknál. Edvárd király

Gyülekezés a lipótvárosi bazilika mellett.

augusztus 16-ikán délelőtt 11 órakor hagyta el Ischl. Gmundenbe érve vonatja husz perczig maradt ott s fogadta a cumberlandi hercegi család rokoni látogatását. A két királyi találkozásának politika nélküliségére felhozták azt is, hogy az udvari ebéden nem mondtak felköszöntőt.

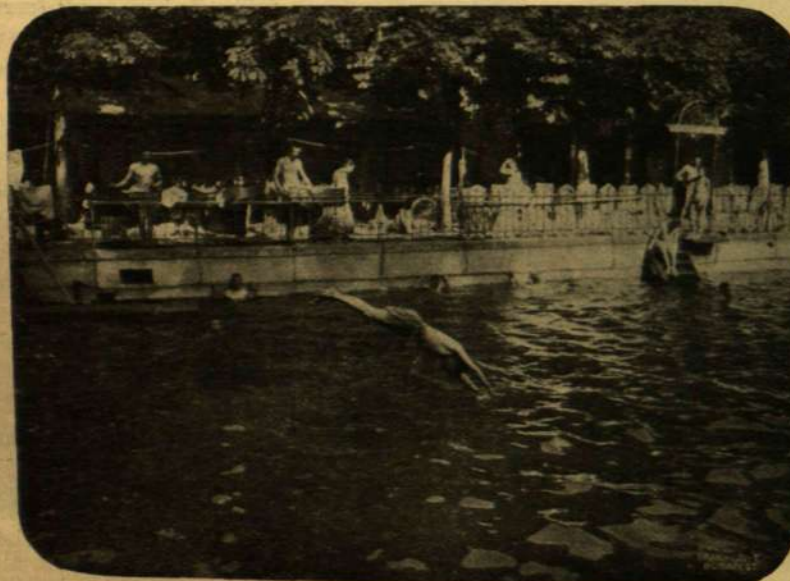
Rákóczi-szobor Szécsényben. Nógrádmegye és Szécsény városa szeptember 12-ikén nemzeti ünnepet tartanak a szécsényi síkon, a hol kétszáz év előtt az országgyűlés vezérlel fejedelmé választotta II. Rákóczi Ferencet. Ez alkalom a «szécsényi takarékpénztár részvény-társaságnak» hazafias eszmét adott. Fölvívást intézett Magyarország összes pénzintézeteihez, hogy adakozzanak egy Szécsényben fölláttandó Rákóczi-szoborra, mely méltó legyen a nagy szabadsághőshöz és a Felvidék nemzeti szellemét hirdesse nagy idők múlva is. A takarékpénztár részvény-társaság számítása szerint van Magyarországon az 1800 hitelszövetkezeten kívül vagy 1500 más egyéb pénzintézet. A szécsényi Rákóczi-szobrot tehát ezek magok fölláttathatják, a nélkül hogy mások adományát is igénybe kellene venni. Az adakozást a szécsényi takarékpénztár részvény-társaság igazgatósága ezer koronával nyitotta meg.

Nyári országos gyűlések. Augusztus havában több nagyobb országos egyesület évi vándorlásainak mozgalma két vidéki utjára és megeleveníti egy-egy város cönös életét. A magyar természetvizsgálók

és orvosok vándorgyűlése, az ezernyi tagokkal bíró országos dalárda-versenyek ma már nem azok, a mik néhány évtized előtt voltak, de mint a társadalmi érintkezés alkalmi mégis sokat megtartottak jelentőségükből. Tanítóink egyesületei rendszeresen olyan vidékeken gyűlnek össze, a hol egyúttal nemzeti feladat is tölthetnek be. *Pancsova*, déli vidékünk emelkedő városa egy hónapra terjedő ipari és mezőgazdasági kiállítást nyitott meg augusztus 15-ikén. Ugyanott gyűlt össze 800 tanító szintén déli Magyarországról, hogy a népoktatásról tanácskozzék. A *tízoltók szövetkezete* százharminc városból és községből augusztus 13-ikán *Szegeden* gyűlekezett, hogy vitalkozzék a tűzvédek pusztításainak korlátozásáról. — *Szombathelyen* az országos dalárda-versenynek éneke hangzott. A dunántúli város szívesen fogadta a sok dalost, érdeklődőt, s egész figyelmével vette körül nagyszámú dalos vendégeit.

A Szépművészeti Múzeum építési munkáit már elvégezték, most a berendezés folyik régebbi idő óta. A palota tulajdonképp egy év előtt elkészült s azóta az oszlopos elő-épületen dolgoztak. Mindenesetre legérdekesebb múzeumunk lesz ez, mely a régi s újabb külföldi művészetek nagybecsű kincsein kívül magában foglalja a magyar művészet jellemző termékeit, s képet nyújt művészetünk fejlődéséről nekünk magunknak s a külföldi látogatóknak egyaránt. A képtár két részből áll: a régi és modern gyűjteményekből. A régi képtárnak becses része a herceg Esterházy hagyatékából állami uton vásárolt nagy gyűjtemény kitűnő spanyol és hollandi s egyéb darabjaival. Ehez járul néhai Pyrkor László egri érsek képtára. Van még sok más értékes darab hagyományokból, 1896 óta vásárolt művekből, melyeket már nem lehetett elhelyezni. A képtárnak ez a része az újabb időkben rendezett képtárak közt a leggazdagabb és legváltozatosabb. A modern idegen művészekről nincs gazdag gyűjteményünk, s ezek darabjai leginkább a Műcsarnok kiállításain vásárolt képekből és szobrokból állanak. Annál nagyobb becsű a hazai művészek gyűjteménye, a múzeum nagyobb fele, a hol festészetünk és szobrászatunk haladása csaknem napról-napra föltárul. Díszítés dolgában is legszebb lesz a központi magyar terem, mennyezetén egy XVI-ik századból való templom mennyezete után készült stucco-díszítéssel. A terem falát mindenütt szövettel vonják be és draperiákkal ékesítik. A szobrok a nagy román, renaissance és barokk udvarokba kerülnek. Ezek nagyobb része antik művek gipsz másolata. A metszetek, kézi rajzok özőne kiállíthatatlan, de egy nagy teremben folyton változó kiállításokat rendeznek belőlük. Lesz külön könyvtárterem, négy kisebb terem és egy tágas laboratórium, a hol metszetek és kartonok után dolgozni, fényképezni lehet. A berendezés nagy munkája eltart a jövő év őszéig.

Nagy Szeben ünnepei. Az erdélyi szászok nemcsak maguk rendezkedtek be Szebenben, hanem nyájas vendégszeretet gyakorolnak a románok iránt is, a kik itt mindig sátrat üthetnek nyári gyűléseikhez. Nagy-Szebenben néhány nap előtt szobrot állítottak Schillernek a városi kertben. A szobor művészi értéke mellékes, az érzéshez pedig, mely állította — ha őszinte — nem fér szó, hisz Schiller emlékét mi is tiszteljük. A megjegyzés csak annyit,

NYÁRI DÉLUTÁN AZ USZODÁBAN.

Elindulás a váci körútról.

PILLANATFÉNYKÉPEK A SZOCJÁLISZTÁK AUGUSZTUS 13-IKI KÖRMENTÉRŐL. — Balogh Rész fényképe.

hogy az Erdélyben lakó szászok soha semmiféle magyar költőnek emlékeztetőre nem gyűjtöttek mécsesét és Petőfinek eleste helyén, Segesvárt állított ércszobrot...

Rohitsch-Sauerbrunn az idén ismét rendkívül jó látogatottságnak örvend. A legutolsó vendégnévsor több mint 2 1/2 ezer vendéget mutat ki.

Modern táptalok. Az országban újabban többféle táptal került forgalomba, melyek közül a Hercules-vonta magára a figyelmet.

HALÁLOZÁSOK.

Dr. ONCKEN VILMOS német történétör, giesseni egyetemi tanár, a német birodalmi tanács tagja, meghalt Giessenben augusztus 11-ikén 67 éves korában.

Elhunytak még a közelebbi napokban: BALICS LAJOS, ágfalvi plebánus 68 éves korában...

Elhunytak még a közelebbi napokban: BALICS LAJOS, ágfalvi plebánus 68 éves korában...

Elhunytak még a közelebbi napokban: BALICS LAJOS, ágfalvi plebánus 68 éves korában...

KORNÉL m. kir. honvédszázados Budapesten 35-ik évében. — BERÁN JÓZSEF cs. és kir. önkéntes tizedes, a Ferenczvárosi Torna-Klub első főtábornokjává...

FORNET JENŐNÉ, szül. ajnácskői báró Vécey Erzsébet, 77 éves korában Feleden, s nagy rokonság gyászolja. — ÖZV. CSÁKY DÉNESNÉ, szül. Say Thekla...

Szerkesztői üzenetek

Szírúk. Sikerkült amatőr-fényképeket bármikor szívesen fogadunk, de kérjük a beküldőket, írják meg néhány sorban, mit ábrázol s honnan való a félvétel.

Lánybánya, B. F. A kérdézet munkára nem emléksünk, hogy megkaptuk volna s a szerkesztőségünkben felhalmozódott kéziratok közt sem találjuk.

Nagy úr vagyok. A költészet birodalmában nem az, mert rettentő szóáradatát őt körül oly eszmét, melyre három verssort pazarolni is sok volna.

Emlék. Kedvesemnek. Némi érzék nyilvánul a versekben a belső forma iránt, az irodalmi színvonalról azonban távol esnek.

Múmiák. Bem. Filozofiai verse több mélység, hazafias verse több hűvű kellemes e mellett költőileg meg is kellene tudni írni.

Legyen meg az akaratod. Az öreg postás. Hajdan és ma. Nem árulnak el költői hivatottságot; épen az

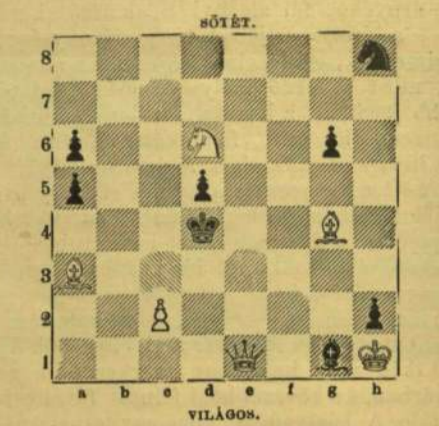
hiányzik belőlük, a mi a költőt teszi: színes, gazdag nyelv, erős érzés, művészi forma. Ilyen verseket minden valamennyire irodalmi műveltség ember írhat.

Tudom. Nem az a fődolog, hogy mit ér az oly küzdelem, hanem hogy mit ér az ily vers, melynek se értelme, se formája?

SAKKJÁTÉK.

2446. számú feladvány. Heathoote G.-től.

(II. díjat nyert feladvány.)

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

A 2432. számú feladvány megfejtése Wynne F. W.-től.

Világos. Sötét. 1. Hg7-c6 ... b7-b6 (a) 2. He6-g7 t. sz. 3. Vg8-a8 mat.

1. ... Ba6-c6 (e) 2. Vg8-h7 t. Ke4-d5 3. He6-f4 mat.

1. ... a4-b3 (e) 2. He6-c5 t. stb.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Csongorban: Németh P. — Bakony-Szentlászlón: Szabó János — Fákertán: Kintiazi Róbert. — Kecskeméten: Balogh D. — A Selmeczbányai Bányászati és Erdészeti Főiskolai Kör. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A 30-dik számban megjelent képtalány megfejtése: Csaba mondája.

Felolós szerkesztő: Hoitsy Pál.

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Kaplony-utca 9. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Menyasszony-selyem 85 kről 11.35-ig méterenként minden színben, bérmentes és már megvámolva házhoz szállítva. Gazdag mintaválaszték postafordultával. Selyemgyár, Henneberg, Zürich.

Bergmann Liliontel Szappan. Legfinomabb szappan a bőrre különösen szeplő ellen. Mindenütt kapható két bányász.

Salvator Természetes vasmentes Lithion-forrás. Kúrás hatású. Budapest, főraktár Édeskút L. urnál.

Hogy karcsuvá lehessünk a nélkül, hogy egészségünknek ártalmára volna, használjuk a „PILULES APOLLO”-t. Budapest, főraktár Édeskút L. urnál.

Technikum Mittweida. Igazgató: A. Holtz, tanár. (Szász királyság.) Magasabb technikai tanintézet az elektro- és gépészművelés, továbbá gépészet és gépészek részére. Budapest, Károlyi utca 12.

SUNLIGHT SZAPPAN. EGY nő EGY darab SUNLIGHT SZAPPANNA többet végez, mint KÉT nő KÉT darab közönséges szappannal. Mindenütt kapható; Beszerzési források jegyzékével, ingyen mintával együtt, kívánatra a helyi képviselő. DIAMANT B. N., VI. Király utca 98b szolgál.

KODAK. Tessék az összes árusítóknál 1905. évi árjegyzéket kérni. 10851 1905. évi árjegyzéket kérni.

KODAK Ltd. WIEN, I., GRABEN 29. szám. fényképezést sötétkamra nélkül. Uj kamarák, napfényfejlesztő-gépek, lemezek, papírok.

HERCULES. Kifüő asztali ital. maláta-tápsör különlegesség. Orvosok és tanárok sikerrel alkalmazzák soványok, gyengélkedők, lábadozók, verszegények, étvágytalanok, álmatlanok, idegesek, tüdőbetegnekél gyógytápszerül.

A SZT.-LUKACSFÜRDŐBEN. Természetes forró meleg lényes források. Iszapfürők, iszapbortások, masszázs, vízgyógyintézetek, szénasfürők, kó-és kúrfürők, gyógyvíz-uzodák. Otelő és gondos ellátás. Csak, kényves, ideg-bőrcsök stb. felül kimerül prospectus küld ingyen a 10875 Szt.-Lukacsfürdő Igazgatósága Budapest-Buda.

Jogi újdonságok. A MAGYAR BÜNTETOJOG KÉZIKÖNYVE. Irta: FAYER LASZLO dr. A két kötet ára 20 korona. A MAGYAR PENZÜGYI JOG KÉZIKÖNYVE. 8. teljesen átdolgozott kiadás. Ára 18 korona.

Kocsi-gyártás. Budapesti kovács- és kocsigyártóipartestület védnöksége alatt álló Kocsi Árucarnok-Szövetkezet, Budapest, VII., Kerepesi-út 72. Ajánl mindennemű hintókocsit.

Rozsnyay Pepsin bora. Kellemes ízű, kiváló jó hatású szer étvágytalanság, rendetlen emésztés és gyomorgyengeség ellen. Egy postacsomag 6 üveggel 19 kor. 32 fill. franko küldve. Kapható: Török József gyógyszerárban Budapest, valamint a készítőnél: 10888 ROZSNYAY MÁTYÁS gyógyszerárban, ARAD, Szabadság-tér.

LEÁNYOK SZÁMÁRA ifjúsági iratok. Róza története. A serdülő leányok számára. Számos képpel. Diszkötésben 4 kor. Fehér róza és egyéb történetek nagyobb leányok számára. Irta Mauksch Kornélia. Mikszáth K. bevezetésével. Számos képpel. Diszkötésben 8 kor. Regék. Irta Wohl Stefánia 10 14 éves leánykákna. Goró L. rajzaival. Diszk. 6 kor. és más beszélések. Irta Vachott Sándorné. Képekkel. Kötve 5K00 f. Sziklary Ilona. Irta Wurga L.-né. Fiatal leányok számára, 12 képpel. Kötve 4 kor. Leányok tükre. Irta Beniczkyne Bajza Lenke. Illusztrálta Demeczkyne Volf Irma. Diszes kötésben 3 kor. 80 f. Leányévek. Elbeszélések felnőttebb leányok számára. Irta Faylné Hentaller Mária. Számos képpel. Diszes kötésben 4 kor. 80 f. Szőcske kisasszony. Regény fiatal leányok számára. Irta Tóth Sándor. Diszkötésben 4 kor. 20 f. Fekete Kato és más elbeszélések. Irta Faylné Hentaller Mária. Számos képpel. Diszkötésben 5 kor. Erdély nagyasszonya. Krónikás történetek magyar leányok számára. Irta Tóth Sándor. Patak László rajzaival. Színyomatú kötésben 4 kor. 80 f. Egy rút kis leány története és más elbeszélések. Irta Büttner Lina. Goró L. rajzaival. Diszkötésben 5 kor. Futri Kata. Elbeszélés. Helm után átdolgozta Gaal Mózses. Neogrady Antal 34 rajzával. Diszkötésben 5 kor. 20 f. Szent Erzsébet élete. Erzsébet magyarországi hercegnő élete. Irta Lázár Gyula. Illusztrálva. Diszes kötésben 2K 40 f. Kaphatók: könyv-LAMPEL R. kereskedése (Wodianer F. és Fiai) részvénrtársaságnál Budapest, VI., Andrássy-út 21. szám és minden könyvkereskedésben.

5 frtéért széküld utánvét mellett az Orsz. Postóruház Budapest, Rottenhiller-u.4B. 1. emelet. egy férföltönyre 3 méter finom fekete, sötétkék, szürke vagy barna angol gyapjuszövetet.

ALASSA féte valódi angol ugorkatej gyors és bámulatos hatású szépítő-szer. Semmi ártalmas anyagot nem tartalmaz 2-3-szori bekeés után tiszta által arczuk lesz, szeplő, mifjolt ráncok elmulnak és sz. pőgőket megtarthatják, sponjáták, övelhetik. Egy üveg ára 2 K. Ugorka-Crème 2 kor. Főzéküld: Balassa Kornél díót hely: gyógyszerárban, Budapest-Erzsébetfalva.

FEJFÁJÁS ELLEN ANTIDOL. FEL PERCZ ALATT HAT. KAPHATÓ MINDEN GYÓGYSZERTÁRBAN!

Mach-féle szabad. egészségi nadrágtartók urak és fiuk számára. Mindenütt kaphatók. Ezek egészségessé és kényelmessé teszik a nadrágviselet, mivel a kényvel a csabán minden mozgásnál eltolódik (1. ábra), különösen pedig azért, mert a nadrágtartók jó, nyújtható, színtartó szaggából vannak előállítva és szilárd, rozsdamentes csatlakozással felszerelve. Gombelvezetés sines fűzőkkel (2. ábra), mert a nadrágtartókat nem kell a nadrághoz gombolni (1. ábra), a gombok pedig csak a folytonos használat folytán csatlakoznak a nadrághoz. Különös elony van abban, ha minden nadrágot egy készlet tartalek-kengyel (2. ábra) 10 kért szerzünk be és azokat nadrágalakasztóul használjuk (3. ábra). Ha a nadrág három íly kengyelen fel lesz akasztva, önsúly által kissimul és megtartja sima, ránc nélkül fazonját a nélkül, hogy vasalni kellene. Ha új nadrágot szerzünk, varrassunk arra a szabóval gombok helyett ingyen Mach-féle szírókat (4. ábra), mi kizárja a gombelvezést; a nadrág pedig úgy fog, mint az a 3. ábrán látható. Gyáram a legmodernebb gépekre van berendezve. Nagy mennyiségben csak nadrágtartókat gyártok. Az ókszeri gyártás pedig arra képes, hogy jobb minőségű és a kőnségességnek 25%-al olcsóbb nadrágtartókat szállíthatók. Cs. kir. szab. nadrágtartó-gyár FR. MACH, BRÜNN.

Epp most jelent meg! Mátyás király birodalma és Magyarország jövője. Irta: BEKSICS GUSZTÁV. Ára 4 korona. A MAGYAR NEMZET fényes múltjának A egy korszakát mutatja be a kiváló publicista e munkájában. A szemünk előtt lebegő politikai aktualitásnak önkénytelen történeli háttérét képezi, amennyiben a fejtegetések Magyarország történeti momentumai kívül, főleg azon négy százados evolúciót tartalmaznak, mely Mátyás királlyal kezdődve, de különösen I. Ferdinánd trónaröplésétől végbement és mely, mert a népek s államok evolúciójában megállás nincs, folytatódik a jövőre is. A magyar nemzet és állam fejlődésének e végleges megzsilárdulásának kérdését a szerző e munkájában történeli alapraktette. Bebizonyítja a történeli magyar államnak sokak által kétségbe vont nemzeti jellegét. Kapható: LAMPEL R. könyvkereskedése (WODIANER F. ES FIAI) részvénrtársaságnál, Budapest, VI., Andrássy-út 21. sz. és minden könyvkereskedésben.

Férföltönyt
divatos szabással, gyors-
szövetből készült mérték után
finom kivitelben 25 kor.-ért
LICHTMANN SÁNDOR
szabómester, 11090b
Budapest, Rottenbiller-u. 4B.
I. emelet.
Védjékre minták bérmentve.

Világhírű kitértetett olmitú:
Quargli.

Az első olmitú gépezetű sajtó,
mely 1830. évben alapított
ajánl saját gyártmányából eg-
ypósti küldeményt bérmentve és
utóvétől 3 K 70 fillért. Nagyobb
megrendeléseknél a legolcsóbb
árak.

JOSEF MEIXNER, Olmitú
Bárhof. 1082

Használat előtt — és után.

Má-Hilla

(őrv. védjé) egy eszhatatlan, első
autorizációt megviszállt és me-
legen ajánlott — kosmetikum, mely
csodás hatásával elűntet redőket
és arczárásokat és helyrehozza
a nem szép arcformákat és arc-
vonásokat. Minden Má-Hilla-val
kezelte arcát már a 3—4 napon jóval
megifjodik. Az arczáró üdév, bár-
sonyphúvá, rózsássá és vakítóan
fehérre válik. Széplőt, bürtakát,
pörseéseket, májfoltokat,
vörös orrt s minden egyéb arc-
zárásokat meglopó gyorsan
hűtlet el a nélkül, hogy a
legkisebb nyomot is visszahagyja.
Má-Hilla ára K 3-85.

Eredménytelen esetben a
pénzt visszajadom. — Pontos
használati utasítás hozzá adatik.
Diszkrét küldés a pénz előzetes
megküldése, avagy utóvét mellett
az európai raktárból:

LEO LATEINER,
Wien, 1/78, Wollzeile 31.
Budapesten kapható **Török Jó-
zsef** gyógyszerárban Király-u. 12.
és Andrássy-út 26. — és Mittel-
bach S. gyógyszer. Zágrábmezye
Duga ulica 3. 11139

SCHICHT-szappan

(„Szarvas“ vagy „Kulcs“-szappan).

Legjobb, legkiadósabb s azért a legolcsóbb szappan.
Ment mindennemű káros alkatrészekről.

Mindenütt kapható.

A vásárlásnál különösen ügyeljünk arra, hogy minden darab szappan «Schicht»
névvel és a «Szarvas» vagy a «Kulcs» védjeggyel legyen ellátva.

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL
erősítőszor gyengélkedők, vörzegények és
lábbadozók számára. Étvágygerjesztő, ideg-
erősítő és vérjavító szer. 10852
Kittinó f. Több mint 3500 orvosi vélemény.
J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.
Vásárolható a gyógyszerárakban félliteres üvegekben
4 K 2.60, egész literes üvegekben 4 K 4.80.

Sürgőnyozim
Cartonage. **DAVID KÁROLY ÉS FIA** Telefon szám
41—48.
doboz-papíráru és szab. fémkapocsgyára
Budapest, I., Mészáros-utca 38. szám. 10651
Gyárt: Papírtányért, bon-
boniert és jardiinet-dobozo-
kat. Sajtoló kerek dobozo-
kat, légmentesen elszárható,
összehajtható dobozokat pó-
lyák kötésgyapot, stb. os magolá-
sára. Híntődobozok, valamint
hársott lemos-ösvek tetészés
szerinti nagyságban. Társido-
bosok 1/4 kilogr.-tól 10 kilogr.-ig, valamint 5, 10 és 20 filléres tea csomagolásához
Szekrényosipke és köpöladapapír legújabb szín és kivágásban.
Állandó kiállítás a fenti cikkkekből a
várostífteti iparcarnokban megtekinthető.

KWIZDA FERENCZ JÁN.
cs. és kir. osztr.-magy., román kir. és bulgár fejed. udv. szállító,
Kerületi gyógyszerész Kornenburgban Bécs mellett.
Kwizda Fluidja 10681
Kigyó védjeggyel
(TURISTA-FLUID).
Régi jóhírű diétet-kosm. szer (bedörzölésre
az emberi test izmainak és
isainak erősítésére és edzésére.
Eredményesen használva tu-
risták, kerékpárosok s lovagok
által nagyobb társak utáni
erősítésre és erőgyűjtésre.
Arak: 1/4 palaok K 2.—
1/2 palaok K 1.50
Kapható minden gyógyszer-
árban. — Képes árjegyzék
ingyen és bérmentve.
Főraktár Magyarország ré-
szére: **Török József**
gyógyszerésznél, Budapest, Király-utca 12 és Andrássy-út 26. sz.

Alapított 1878. Telefon 15—56.
Tornaeszköz,
valód angol tennis-játék, függő-ágy,
háló, tekejáték, zsák, ponyva és fehér
kenderkötél legolcsóbb megbízható
beszerzési forrása
Seffer Antal
sporteszközök és kötélgyártó-telepe
Budapest, IV., Károly-utca, boltsz. 42.
(Központi városi épülete.)
Képes árjegyzék kívánatra ingyen és
bérmentve. 10699

Budapesti Takarékpénztár és Országos Zalogkölcson Részv. társ.
Irodái: VI. ker., Andrássy-út 5 (saját házában).
Beftett részvényitőke 10 millió korona. Elfogad betéteket 4%-os kamatozással, a 10%-os
betétkamat-ot az intézet fitteti. Legszámitól váltókat, előlegeket nyújt értékpapírokra.
Magyar kir. osztályozásjegyek főelvársító-helye IV. Ferencz-teret 2. Két zálog-
üzletel: IV. Károly-körut 18. IV. Ferencz-teret és Irány-utca sarkán, VII., Király-
utca 57., VIII., József-körut 2., Csilói-út 6. sz. 10831

KIRNER JÓZSEF utóda Pirk J. puskaműves.
(Alapított 1808. évben.)
BUDAPEST IV., Bécsi-u. 2. gyár Bőssa-u. 7.
Dúsan ellátott raktár legújabb szerkezetű Kettős va-
dász-fegyverekből, golyófogóverek, amerikai Winches-
ter seretes ismételő-fegyverek, forgópisztolyok, szalonfegyve-
rek és pisztolyok, tülfények és vadász-szerekből, me-
lyek jóságáért kezkesedik. 10846

Az asztalosok szövetkezeti Butorcsarnoka.
A budapesti asztalos ipartestület védnöksége alatt álló
Butorcsarnok
és hitelszövetkezet, mint az országos központi hitelszövetkezet tagja, felhívja a
nagyérdemű butorvásárló közönség ügyelmét a
VIII., József-körut 28. szám,
Bérekocsis-utca sarok, valamint
IV., Belváros, Ferencz-tere 1. sz. a.
királyi bérpalotában dúsan felszerelt molern és stilszerű lakberendezéseinek
megtekintésére, a melyek jutányos áron jótállás mellett adtnak el
A Butorcsarnok szövetkezet
kizárólag csak budapesti kőpáisitott asztalos- és kárpitos mesterek dolgoznak,
ugy Budapest környékén készített vagy bősöt silány árak eladásával nem
foglalkozik.
Megrendeléshez tervezetet és költségvetést kívánatra készítünk. 11220
Minden egyes butorcsarnok bizottság által felülbíralva.

A már 53 év óta dicsegetreméltólag ismert, s a 71012. sz. Bm. leira követelményeinek teljesen megfelelő
UJ-VUKOVARI
arcztisztító kenőcs
széplő, himlőhely, sümör, májfoltok, fadadékok,
forrószági pörseések, orrvörösségek és minden
egyéb arczvirágzások ellen, valamint az
uj-vukovári
bőrtisztító szappan
mely az arczenőcseszel a használati utasítás
szerint alkalmazva, még korosabb egyéneknek
is viruló és fiatal kinézetet kölcsönöz.
Egy nagy tégely ára 1 kor. 80 fill., kisebb 1 kor. szappan 1 kor. Utánasoktól óvakodjunk!
Csak **Krajcsosvics** által **Vukovári**ra készített „kenőcs” valódi. Minden tégelyen **Krajcsosvics,**
a készítő arcképe látható. 11133
Főraktár: Budapest, Király-utca 42 és Andrássy-út 26, Török József gyógyszerárán.

Amatőr-fényképezők
figyelmébe! 11191
Fokozható művészi hatás tekintetéből korszakos jelentőségűek a
Máyering Károly által föltalált
optalochromat-folyadéklencsék
A 14 államban szab., nagyjelentőségű magyar találmány fényerősségen
fölmúlja az eddig használt, főmör üveglencsét. Rendkívül olcsó
objektívjeinek használhatóságáért és tartósságáért teljességgel felelős-
séget vállalunk. — Képes magyarázó árjegyzéket bérmentve küld:
MÁYERING ÉS TÁRSAI optikai folyadéklenese-
és műszergyára
Budapest, VII., Kerepesi-ut 30.

VASÁRNAPI UJSÁG
35. SZ. 1905. (52. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ **HOITSY PÁL.** FŐMUNKATÁRS **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, AUGUSZTUS 27.

Szerkesztési iroda: IV. Kaplony-utca 9. Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. A „Világhírű”-vel negyedévenként 80 fillérel. Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Félévre 8 korona. negyedévenként 80 fillérel. határozott viteldíj is csatolandó.
Negyedévre 4 korona. 16bb.

Lavotta
A Bernáth Gaspár munkájában megjelent könyvomat után.

LAVOTTA JÁNOS.
1764—1820.

A magyar műzene úttörőjének alakja, körül-
belől felszázados feledés homályából, kezd
újra kibontakozni. E nagy szellem feltáma-
dása zenei izlésünk javulására mutat és új re-
naissance-ot ígér.
Nem első eset ez a magyar zene történeté-
ben. A kurucz háborúk idejét véve elsőnek, ez
a miénk már harmadik újra ébredése lesz a
magyar zenének. S mindig a népies régiségek
alapján.
A Rákóczi-korszakbeli első renaissance még
teljesen népies volt. Az ország minden részéből
egy tábora verődött kuruczok, nótás vitézek,
diákok, cigányok sok letűnőben levő régi dal-
lamot vetettek fölszínre, tanultak el egymástól,
formáltak újjá. A híres Rákóczi-nótát, részben
alkalmasint tábori kürtjelekből, a hagyomány
szerint a fejedelem udvari cigánya, Barna
Miska primás szerette. Ebből alakította, Áb-
rányfi nyomozásai szerint, Bihari, 1809-ben, a
fölkelő nemesség számára, a Rákóczi-indulót.
Scholl Miklós katonai karmester Pesten csak
lekötázta, hanem azért később Bécsben a maga

neve alatt adta ki. A genáisi Bihari ugyanis
nem sokat értett az irás-olvasáshoz, kótázni
pedig egyáltalán nem tudott és így munkáit
kénytelenségből mindig másokkal tette le
hangjegyekre. Egyházi karnagyok, katonai kar-
mesterek tették meg néki ezt a szívességet.
Scholl úrral aztán megjárta.
A kurucz-dalok versei legnagyobb részét Rá-
kóczi-korabeliek, a küzdő magyarság vágyait,
reményeit, állapotait festik; dallamaik egy része
azonban, a mennyire az finn-ugor és török-tatár
analógiákból ma még kimutatható, a honfoglalás
koránál is régibb lehet. A kurucz-korbeli
zenemarádványokon katolikus és református
egyházi énekek befolyását és szláv hatást is ki-
mutatnak a zenebúvárok.
A második magyar zenei renaissance a fran-
czia forradalom ideje körül kezdődött. Megindi-
totta Lavotta János hegedűművész és zene-
szerző, a ki a régi kurucz dalok, táncok, nép-
dalok és balladák nyomán és hatása alatt kom-
ponált, hegedűn, szöveg nélkül. Sok régiséget
fölszámolt témául. Műveit mind le is hang-
jegyezte, hegedűre. Darabjai számát életirőitől
120-ra teszik. Ezek a kéziratok, szerte az ország-
ban, barátainál maradtak s a művész halála
után nagyrészt elkallódtak. Mikor az ötvenes
években egyik volt tanítványa és barátja, Áb-
rányfi Eördögh Alajos, kiadásukra gondolt, már
nagyon keveset, mindössze két füzetnyit bírt
fölkeresettni és kinyomatni.

ábrándjai közül a „Lavotta szerelme”, tánczai
közül egy „Lakodalmas”. Programm-zenei ki-
sérletei közül csak egy maradt fenn: „Szigetvár
ostroma”, mely szintén nagyon szép, eredeti
és magyaros mű.
Érdekes, hogy Lavotta, a ki első volt azon
mestereink között, a kik a kurucz-zenéhez for-
dultak ihletért és témakért, hogy ez a jele-
sünk mostan megint a kurucz-dalok divatjának
nyomában támad új életre. Ez mutatja legvilá-
gosabban, mennyire magyar, mondhatnám tu-
rán, s e mellett mennyire európai értelemben
fejlett zene a Lavotta és iskolája zenéje. Vajha
méltó utódokra találna korunk nagy tanultságú
magyar zeneszerzői között!
Élete történetét az alábbiakban vázoló röviden.
Iszépfalvi Lavotta János 1764-ben született
Pusztá-Födemesen, Pozsonymegyében. Hege-
dűlni előbb édesatyjától, majd két külföldről
bevándorolt mestertől tanult. Zenei tanulmá-
nyait Bécsben fejezte be. Itt aratta, 22 éves ko-
rában első sikereit mint előadó-művész is, maga
szerette magyar ábrándokat játszóvan. Káldy

LAVOTTA SÍRJA A TÁLLYAI TEMETŐBEN.